

NARODNA PROSVJETA

Mjesečnik za školstvo, prosvjetu i književnost.

VLASNIK I IZDAVATELJ:

„HRV. UČITELJSKO DRUŠTVO „NARODNA PROSVJETA“ ZA ISTRU U PAZINU“.

Izlazi koncem svakog mjeseca. — Godišnja cijena 5 K. — Rukopisi se ne vraćaju.

SADRŽAJ: N N N N N N N N

Riječ početnicima.

Prirodni opis Istre. — Prof. Nikola Žic.

Ja sâm sam. — Pjesma. — Jakša Deprofundis.

Povijest školstva u austrijskom Primorju.

— Antun vitez Klodič-Sabladovski.

Iz moje škole. — P. Katarinić.

Sa učiteljskog gimnastičkog tečaja u Medulinu. — Vice.

Iz statistike o pučkoj školi.

Pčela kao uzgojni čimbenik. — L. T—ić.

Zapisnik glavne skupštine „Hrv. učiteljskog društva „Nar. Pr.“ u Pazinu“.

Vjesnik. — Književne obavijesti. Lične i školske vijesti. Obavijest. — (Omot.).



Na uvaženje!

Častim se saopćiti, da sam nakon osamogodišnjeg svog rada proširio i preuredio znatno svoj posao, a da time udovoljim najraznolikijim zahtjevima štovanog općinstva.

Preporučam sve potrepštine školske, uredovne i zasebne, koje zasjecaju u **knjižareku, papirničarsku, knjigovešku i fiskarsku struku.**

Na skladištu imam veliki izbor pedagoških, povjeshih i narodno-gospodarskih knjiga, te nagradnih knjiga za mladež i za narod, onda pjesnarica, slikovnica, hrvatskih muzikalija za sva glazbala i pjevanje, molitvenika, nabožnih knjiga i koledara.

Primam pretplate na sve časopise, književne i modne listove.

Držim na skladištu Čirilo-Methodske marke, papiriće, taljčiće, olovke, brisala, razglednice i listovni papir.

Svaka narudžba izvršuje se najbrže i najsolidnije.

Sa veštovanjem:

Knjižara, papirnica i knjigovežnica

IVAN NOVAK - PAZIN.

NOVE

elegantne originalne korice

„NARODNE PROSVJETE“

—=— upravo su dogotovljene.

Cijena originalnim koricama je 1 kruna.

Uvez cijelog tečaja u originalne korice

2 K, a u obične korice bez tiska K 120.

Naručbe upravljaju se na

tiskaru **LAGINJA I DR.**, Pula.

NARODNA PROSVJETA

Mjesečnik za školstvo, prosvjetu i književnost.

VLASNIK I IZDAVATELJ:

„HRV. UČITELJSKO DRUŠTVO „NARODNA PROSVJETA“ ZA ISTRU U PAZINU“.

Izlazi koncem svakog mjeseca. — Godišnja cijena 5 K. — Rukopisi se ne vraćaju.

Riječ početnicima.*)

I. Važnost discipline.

Početnici u učiteljskom zvanju neka se prije svega trse, da im u duši sine u pravom svjetlu važnost odrešite discipline. Uređen i sabran duševni rad uspijeva bo samo na tlu uređena ponašanja, uređena držanja i vanjske preciznosti. Nered upravo razara i uništava značaj.

Bezuvjetna poslušnost naprama točno određenim zahtjevima i pravilima uzgaja volju, učvrštuje svaku vrst savjesnosti, pripravlja za višu poslušnost društvenom, etičkom i vjerskom zakonu. Ako se učenik nemarno ogrešuje o pravila, ako privikne na neposlušnost, onda to prouzrokuje polagano raspuštanje volje, predaje učenika njegovim hirima, čini ga nesposobnim za buduće svladavanje samoga sebe, brani mu, da se temeljito preobrazi po višem idealu.

Naša volja obrazuje se našim vlastitim činima, — stoga upravo način, kako mi svagdašnja i najmanja djela opravljamo, vrlo odlučuje kod čitavoga uzgoja značaja.

Učitelj ne će propustiti, a da ovo stanovište, koliko se naime ima cijeniti odrešita disciplina, ne razloži djeci. Može im na primjer reći:

— Vi ste zaista svi žalosni, kada vidite na cesti pijanca, kako amo tamo posrće, bez stalna smjera i čvrste kretnje — takovu pijancu naliči čovjek, koji se ne uči slijediti određene propise posve točno i bez uklanjanja na lijevo ili desno: On uzgaja sam sebe za čovjeka polovičara i zaspanca u svakom činjenju: Gledajte, ovdje na tabli je ravna crta — vi niti ne slutite, što ova ravna crta u životu znači, kako lijepi znak je ona za sva jaka hoćenja, za nepodmitljivu poštenost, za neustrašivu istinitost, za svako vjerno djelovanje, za neizcrpljivu ljubav, za svaku postojanost.

*) Foerster: Schule und Charakter. Preveo Bačić.

D 10
1924 C-46-B



Djeca jasno čuju ovakav apel, i najveća bludnja bi bila, kad bi nastavnik mislio, da se djeca predobiju nemarnom disciplinom: Djeca hoće da poslušaju, djeca zahtijevaju točan red, nijesu nikad istinito vesela u stanju raspuštenosti i štiju uvijek samo strogoga i došljednoga učitelja.

Ne smije biti doista previše zapovijedi i pravila: Neka se izda malo propisa i to posve nedvoličnih i bez ikakve iznimke. Neka se promotri kako »nesretni« jesu plemeniti i jaki konji, kada na sebi čute jezdioca, koji ne zna čvrsto zapovijedati, čigovi poticaji jesu protuslovni i hiroviti — još više trpe djeca pod učiteljima, koji ih ne znadu jasno, jednostavno i auktoritativno voditi.

Naviku na točno izvršivanje sviju dužnosti i propisâ školskoga života mogu djelatno podupirati, osobito u nižim razredima, vojničke metode, kad djeca izlaze iz razreda, izlažu i spremaju učila itd. košto i prostim gimnastičkim vježbama u razredu, kod čega treba paziti osobito na savršeni i precizni ritam. Imamo u školskoj disciplini još previše militarizma niže vrsti, previše reskog korporalskog tona, a još premalo militarizma višega reda t. j. uzgoja u hitroj preciznosti svakoga činjenja. Ova vrst »višega« militarizma nalazi se u mnogim inače vrlo slobodnim školama američkim i kanadskim — što neka umiri one, koji u tom hoće da vide samo prusko dresiranje. Ova egzaktnost vanjskoga činjenja ne smije se dakako izroditi u dresuru, koja u sve i svašta prodire — ali kao uzgojno sredstvo za energičnu »inervaciju« svega djelovanja, za uzgoj jake volje jest upravo u prvim školskim godinama od neprocjenjive važnosti.

Učenici onoga učitelja, koji drži red, poznaju se i izvan škole po mnogobrojnim, prividno neznatnim a ipak izvanredno blagoslovnim navikama.

Jedan američki školski nadzornik govori, da će po načinu, kako djeca idu niz stepenice, odmah čuti, kakav je učitelj onog razreda.

(Slijedi.)



Prirodni opis Istre.

Prof. NIKOLA ŽIC.

2. Vjetar.

Uzduh nije uvijek miran, već je često jače ili slabije uznemiren. Gibanje uzduha zove se vjetar. Obični uzrok gibanju uzduha je njegov različiti tlak, a tlak uzduha se mijenja prema toplini. Toplina rasteže sva tjelesa a zima ih steže, a tako toplina rasteže i uzduh a studen ga steže. Hladni je uzduh dakle gušći i stoga teži od toploga, hladni uzduh jače tlači, pa kada se hladnije uzdušne mase nalaze do toplijih (gdje je tlak manji), onda struji hladniji, teži uzduh k toplijemu, lakšemu, a ovaj se diže u vis. Tako nastaje vjetar.

Vjetar mnogo utječe na vrijeme (na vedrinu i naoblaku, veću ili manju vlagu u uzduhu, na kišu i sušu, toplinu i studen). On je najvažniji elemenat u metereologiji. Zato naš čovjek sudi i proriče po vjetru, kakvo je vrijeme ili kakvo će biti. Kad na pr. kažemo, da je oburilo ili da je okrenula bura, dobro znamo i osjećamo, kako se je uslijed toga i vrijeme promijenilo. Primorac pozna mnogo vjetrova, a za vrijeme u Istri su najvažniji bura i jugo pa vjetar s kraja i vjetar s mora.

Postanku tih vjetrova moramo uzroke tražiti daleko. Zimi širi se nad veoma studenom središnjom i sjevernom Azijom prostrani kraj veoma visokoga uzdušnoga tlaka, što je posljedica jakoga ohlađivanja ovog najkontinentalnijega kopna na zemlji. Tamo pokazuje termometar vrlo nisku toplinu, a barometar pokazuje visoki tlak od 778 *mm*). To je barometrički maksimum, koji se i preko Urala poput poluotoka nastavlja na zapadu u Evropi kroz južnu Rusiju, Ugarsku, Alpe sve do jugoistočne Franceske, tako da je u tim zemljama tlak veći nego u onima na sjeveru i jugu, ali se ipak prema zapadu umanjuje, te je razlika u uzdušnom tlaku prema susjednim zemljama sve manja, neznatnija i napokon je u Franceskoj nestaje. Pravac, od kojega je prema sjeveru i jugu tlak sve manji, zovu »velika barometrička os k ntinenta evropskoga«, a proteže se dakako smjerom maksima, od ISI prema ZJZ. U produženju ove osi nalazi se drugi maksimum nad veoma hladnim visoravnima Španije, nad Atlas-gorjem i Atlantskim oceanom do Azora i Madeire. Proti ovomu pojasu velikoga uzdušnoga tlaka leži nad toplim sjevernim dijelom Atlantskoga oceana oko Islanda izraziti minimum od 740 *mm* uzdušnoga tlaka i sekundarni minimum u norveškom moru. Između ovih minima i onih maksima vladaju zimi u cijeloj sjevernoj i zapadnoj Evropi do Pireneja, Alpi i južne Rusije jugo-zapadni i zapadni vjetrovi, koji tamo ublažuju zimsku studen, ali do nas u južnu Evropu ne dopiru. — Na vjetar u području Sredozemnoga mora utječe osim spomenutoga maksima na sjeveru i azorskoga još onaj, koji se prostire nad studenom Prednjom Azijom, i barometrički minimum nad samim Sredozemnim morem, komu je površina toplija od kopna okolo njega. Tako se i zemlje oko Jadranskoga mora lakše ohlađuju nego samo more, pa se zato i nad Jadranom razvije barometrički minimum t. j. relativno topli uzduh nad morem diže se u vis, a na njegovo mjesto mora strujiti drugi, hladni uzduh iz barometričkih maksima. Tako se eto zimi razvije dispozicija, da nas posjete vlažni vjetrovi s juga (jugo²) i hladni sa sjevera (bura), jer sa svih strana od maksima struji uzduh u uvalu prema sredomorskom i jadranskom

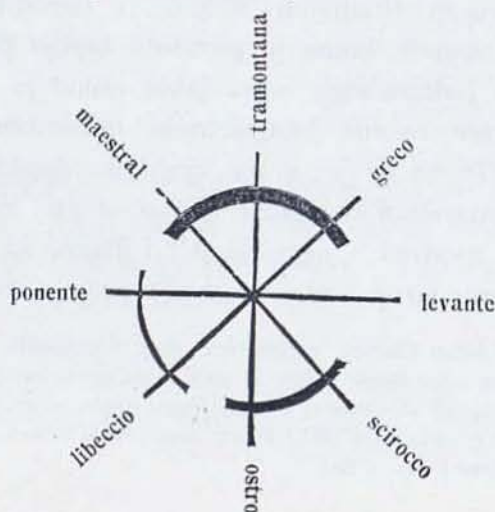
¹) U ovom slučaju obično velimo: »termometar pada, a barometar raste«; u protivnom slučaju rekli bismo: »termometar raste a barometar pada«. Iz toga je snošaj među njima jasan.

²) Jugo je vjetar (scirocco ili scilocco) a jug je južna strana svijeta (J, ostro). Nije dakle potrebno reći scirocco, kao što je ludo govoriti bora (talij.) mjesto bura (hrv.). I bura i bora je od grčke riječi borás. I Rusi poznaju buru, a zovu je kao i mi.

skom minimumu. I tako su naši krajevi u zimi podvrgnuti veoma promjenljivom vremenu, jer se neprestano izmjenjuju vjetrovi različitoga smjera, snage i karaktera. Opisat ćemo ih kasnije.

Drugačiji je tlak i prema tome vjetar ljeti, kako je u to doba drugačija i toplina nad kopnom i morem. Zimski barometrički maksimum nad Azijom i dijelom Evrope pretvorio se u minimum, jer se uzduh nad ovim prostranim, veoma ugrijanim površinama diže u vis. Ali središte toga azijskoga minima od 748 mm nije više u Sibiriji nego na iranskoj visoravni (dakle na JI Evrope), ali se i ovaj poput poluotoka proteže daleko na zapad preko žarke Sahare. Prema SZ u Evropi tlak je uzduha sve veći (dakle baš protivno nego zimi), samo ona dva minima u sjevernom Atlantskom oceanu ostaju i preko ljeta, i ako znatno oslabljena, ali se zato jače razvio azorski maksimum na JZ Evrope sa 766 mm uzdušnoga tlaka te se sada proteže i preko cijele jugozapadne i srednje Evrope, gdje je prema sjeveru i istoku dakako sve slabiji. Posljedica ovog razmještaja uzdušnoga tlaka je za cijelu zapadnu i sjevernu Evropu vrlo povoljna i ti krajevi imaju i ljeti oceanske vjetrove smjera zapadnoga, također sjevero-zapadnoga, pače sjevernoga. — Ali u području Sredozemnoga mora veoma je slab utjecaj tih oceanskih vjetrova. Kod nas, s ove strane Alpi, struji ljeti većinom sjeverni vjetar sa evropskoga kopna prema prednjo-azijskomu i saharskomu minimumu, a za klimu Istre osobito je važan, jer kao vjetar s kopna uzrokuje trajnu i veliku sušu našega ljeta. Budući da se ljeti na cijelom području uzdušne prilike premalo mijenjaju, ne mogu se razviti uzroci, kojima bi posljedicom bila kiša. Već prema lokalnim prilikama javljaju se ovi ljetni vjetrovi, etezije starih Grka, kao pravi sjeverni (tramontana), sjevero-istočni (greco) ili sjevero-zapadni (maestral) vjetar. Razumije se, da su to suhi i relativno hladni (i zato ugodni) vjetrovi, a rijetko kada žestoki, svakako najžešći, kada dođu sa zapada (ponente).

Evo vjetrulja sa talijanskim nazivljem :



Debljim i tanjim lukovima označeno je na njoj, koji su vjetrovi u Istri običniji a koji rjeđe duvaju.

Još su na našim stranama važna dva lokalna vjetra: vjetar s mora i s kopna. Javlja se većinom ljeti. Već je rečeno (str. 205.), da je u Istri ljeti toplina uz more i na kopnu približno jednaka. Tako nije mnogo različit ni tlak uzduha. Ali dok sunce promijeni toplinu mora, kroz jedan dan tek 2—3^o, iznosi razlika u dnevnoj i noćnoj temperaturi kopna čak 8—10 i više stupanja. S time mora biti u svezi i mijenjanje tlaka uzdušnoga nad kopnom i morem, danju i noću. Sunce ugrije ujutro kopno naglije i jače nego more, a razlika tlaka oko 9^h već je tako znatna, da mora započeti uzdušno izjednačivanje: ugodan vjetrić — poznat pod imenom maestral — »piri« s mora prema prorijeđenom uzduhu nad ugrijanim kopnom. »Više sunca, više maestrala« i obratno kažu mornari, a tako doista i jest. Kako jače raste vrućina, raste i snaga toga vjetra, tako da je najjači oko 2^h popodne, kad je radi sparine najpotrebitiji, ublažujući nesnosnu popodnevnu žegu u primorskim gradićima kao prava blagodät. Zatim jenjava sve više, što se sunce približava zapadu, a nestane i njega, kad nestane sunca. — Noću ga zamijeni vjetrić s kopna, »burin«, jer se međutim promijenio i tlak uzduha. Nad kopnom stoji noću živa u termometru niže nego u onom nad morem, a barometar nad kopnom pokazuje prema tomu viši tlak nego onaj nad morem, zbog čega nastaje strujanje prema moru. I taj je kopneni vjetrić blag i hladnast, jer dolazi sa golih kraskih ravnjaka, koji se noću brzo ohlade. Obično ga prati jasna noć sa zvijezdama bez oblaka. U zdravstvenom pogledu važna je izmjena tih vjetrova u primorskim gradićima, jer bi inače u njihovim tijesnim uličicama i gustim kućama bio život zdravlju pogibeljan. Vjetar s kopna i vjetar s mora najbolje poznaju i iskorišćuju pomorci i ribari na svojim jedrenjačama. Noću otputuju s burinom, a danju se vraćaju s maestralom kući. Može ih kadgod vrijeme i prevariti: iznenada, ali rijetko, znade se pojaviti žestoki vjetar sa JZ (libeccio) sa velikim valovljem i žestokim mlatanjem na obali.

Ovoj ugodnoj izmjeni morskoga i kopnenoga strujanja nema mjesta u riječkom zalivu, čemu je kriva visoka Učka. Ako se i razvije noću (u zoru) burin, po danu nema maestrala, nego pače s Kastavskoga Krasa znade danju i noću neprestano duvati sjeverni vjetar prema toplijemu moru. U unutrašnjosti Istre još je gore: danju tišina (radi jednomjerne topline i tlaka u bližnjoj i daljnoj okolini), a noću radi velikoga ohlađivanja ovih visoravni hladan vjetar sa sjevera, koji još povećava i onako veliku razliku dnevne topline.

Tako je ljeti, od svibnja do rujna, ali vjetrovi, koji našim krajem vladaju ne samo zimi nego i ljeti, jesu jugo i osobito bura. Primorac kaže, da bura duva 13 mjeseci u godini, pa premda to nije i ne može biti istina, ipak je iz toga jasno iskustvo, da je kod nas bura onaj vjetar, koji cijelu godinu

prevlađuje. Bura najžešće »brije« zimi, od listopada do travnja, kad je kontrast u toplini jadranske kotline i zagorskoga kopna najveći. Dolazak bure znači padanje termometra a dizanje barometra, a kad u siječnju ili veljači navali sa maksimalnom svojom snagom, onda je i osjeka u moru izvanredno velika. Buri je suparnik jugo, ali tri puta slabiji. Vlažno, sparno, oblačno i kišovito jugo uzrokuje znatnu toplinu i malen tlak (barometar pada) te izvanredne plime. Razlika u toplini među burom i jugom iznosi 5—10^o, tako da Lorenz posve pravo kaže, da nas jugo pomakne na neki način za par širinskih stupanja k jugu a onda opet bura iznenada za 100 milja prema hladnom sjeveru. Smjer tim vjetrovima nije dakako svuda jednak; on je ovisan od lokalnih prilika. Na našoj istarsko-dalmatinskoj obali, koja je položena u smjeru SZ—JI, jugo obično duva smjerom obale, od JI—SZ. Kod Senja na pr. duva i bura skoro istim smjerom (sa JI), sa glasovitoga Vratnika, premda je inače normalan smjer bure sa SI, dakle okomito na obalu. K Preluci dolazi bura sa sjevera, što je sreća za Opatiju, jer je Učkom zaštićena.

Ni snaga joj nije svuda jednaka; i to ovisi od lokalnih prilika: dosta je spomenuti Trst, Rijeku i Senj pa zimska liječilišta nedaleko od njih (Gradež), Opatiju i Crikvenicu. Ljeti je slabija i manje nas pohađa, i to većinom samo onda, kad se visoko gorje iza naših leđa nenadano naglo ohladi, dok je u jadranskom primorju veoma toplo i vedro nebo bez oblaka, što uzrokuje malen tlak uzduha. Za burnoga vremena zimi često putuju oblaci u visini s južne strane prema sjeveru, pače se događa, da je oko Trsta bura — do Savudrije, a oko Pule jugo. Ali i u ovo godišnje doba duva bura u samoj Istri slabije nego kod Trsta i Rijeke ili čak kod Senja. U Istri, osobito na njezinoj zapadnoj obali, ne može ona razviti veliku svoju snagu, jer se tlo k moru polagano spušta. Tako je bura žešća kod Buzeta, kamo se s Čićarije strmo ruši, nego gdje god kod Poreča, kamo se po Ploči lagano spušta i gubi od svoje žestine. Najsrećniji položaj ima Lošinj, kako se vidi po ‰ vjetra kroz godinu:

	SI i I	JI i J
Trst	60·5‰	15·6‰
Pula	42·7‰	23·1‰
Lošinj	19·9‰	29·2‰

Premda iz ovoga pregleda ne slijedi (a ne slijedi, jer nema podataka za druge dijelove Istre), ipak ćemo sa svom vjerojatnošću, pače skoro sigurnošću zaključiti: jugo je jače i češće u primorskoj Istri, a bura u sjevero-istočnoj, zagorskoj, dok je u primorju slabija, kaošto se i utjecaj juga slabije opaža u zagorju. U zagorju prevlađuju zimi i ljeti kopneni vjetrovi, a u primorju su južni jači bar ljeti, tako da će među kopnenim i morskim vjetrovima za cijelu godinu u Istri biti razmjer kao 5 : 3. Ovi zajedno prema ostalim vjetrovima bit će pako u razmjeru kao 8 : 2 ili jednostavnije 4 : 1. To je od velike važnosti za kišu, njezin razmještaj i uopće za klimatičke prilike, koje uvjetuju život flori i fauni.

(Nastavit će se).

Ja sâm sam . . .

(1907).

Ja sâm sam eto kô sirota
bez ugodnosti i bez željâ,
ostavila me davno družba
i kita mojih prijateljâ.

A jednom bjesmo kô i duša
u dva t'jela kad se spoji,
ko Ahil bjesmo i Patroklo
ti divni homerski heroji — —

I ista misô, težnja ista
visoko nas je dizat znala,
i plivali smo u čeznuću
vrh vjekovitih ideala — —

A danas? pitam. Ah zaborav
nad nama splela guste mreže,
pa makar bjesmo tiha ljubav,
al više ništa nas ne veže!

Ta znam ja — sunca, kad zapada
za kratko rumenilo sije,
u nama nježna čuvstva njeti —
i — bješe negda, što već nije!

Ja sâm sam eto kô sirota,
na pragu stojim novog ljeta
i nitko da mi ruku pruži,
baš nitko do li moja sjeta!

Jakša Deprofundis.



Povijest školstva u austrijskom Primorju.

ANTUN vitez KLODIČ-SABLADOSKI.

Obrazovanje učiteljstva.

Za carice Marije Terezije bijaše god. 1774. — kako smo gore spomenuli — osnovana normalna škola u Gorici. Kakvih su promjena doživjeli preparandijski tečajji, što trajahu tri mjeseca (1815.—1822.), šest mjeseci (1823. do 1848.), jednu godinu (1848.—1849.) i dvije godine (1850.—1870.), već smo naveli. God. 1870. razdijelila se gorička učiteljska škola na dva odjela, na talijansko-njemački i na slovensko-njemački naredbom c. kr. ministarstva za bog. i nastavu od 14. listopada 1870. br. 10137 uslijed prijedloga c. kr. pokrajinskog školskoga vijeća i određeno bi raširiti ju na tri godišnja tečaja. Školske godine 1870./71. otvore se istodobno prvi i drugi godišnji tečaj obiju odjela, a školske godine 1871./72. nadodan bi i treći godišnji tečaj i time se u ovoj škol. godini i u dvije slijedeće završi izobrazba gojenaca. Jedva u škol. godini 1874./75. raširi se zavod sa četvrtim godišnjim tečajem.

Broj gojenaca bijaše uvijek malen. U desetgodištu od 1864. do uključivo 1873. iznašaše poprijeko 27·5, a god. 1874. 31 i to:

a) u slovensko-njemačkom odjelu:

I. godišnji tečaj	6 redovitih,	4 izvanredna,	ukupno = 10 gojenaca ^{*)}
II. » »	6 »	— »	= 6 »
III. » »	6 »	— »	= 6 »
			Ukupno = 22 gojenca

b) u talijansko-njemačkom odjelu:

I. godišnji tečaj	— redovitih,	— izvanrednih,	ukupno = — gojenaca.
II. » »	4 »	2 »	= 6 »
III. » »	3 »	— »	= 3 »
			Ukupno = 9 gojenaca.

Zavod je po tom broju u obim odjelima i u svim godišnjim tečajevima samo 31 gojenca.

Gojenci, koji su svršili treći i do tada zadnji god. tečaj, moradijahu god. 1874./75. po odredbi § 28. državnoga zakona za pučke škole od 14. svibnja 1869. učiniti i četvrti godišnji tečaj.

Takav institut bijaše kratka vijeka; znatni troškovi za uzdržavanje zavoda nijesu bili prema malenom broju gojenaca opravdani, za to uputi c. kr. ministarstvo za bogoštovje i nastavu naredbom od 10. srpnja 1875. br. 7252 goriške gojence na novo organizovanu c. kr. primorsku učiteljsku školu u Kopar, gdje su bila uređena tri odjela, slovensko-njemački, hrvatsko-njemački i talijansko-njemački.

Državne ženske učiteljske škole ne bijaše u Gorici. Opstojaše ipak u tamošnjem samostanu Oršulinka preparandij sa talijanskim nastavnim jezikom, gdje se je odgajalo godimice 6 do 10 gojenkâ za talijanske pučke škole, do čim se za odgoj slavjanskih učiteljica na nijedan način nije skrbrilo, premda Slaveni sačinjavaju tri četvrtine ukupnoga pučanstva pokrajine.

C. kr. ministarstvo naredi stoga spomenutom naredbom od 10. srpnja 1875. br. 7252 da ima ukinutu c. kr. mušku učiteljsku školu u Gorici zamjeniti primorska ženska učiteljska škola i da se na ovaj zavod uzme učiteljski zbor prvoga zavoda. I ženska učiteljska škola podijeljena bi na dva odjela, na slovensko-njemački i talijansko-njemački. Oba odjela bijahu ipak u unutarljivoj svezi po dječačkoj i djevojačkoj vježbaonici i tine, što su se gojenke obiju sekcija skupno poučavale u nekim predmetima njemačkim nastavnim jezikom. U dva odjela na četiri razreda razdijeljena dječačka vježbaonica (slov.-njem. i tal.-njem.), koja bijaše sa ukinutom muškom učiteljskom školom spojena, i god. 1874./75. sa tri razreda otvorena i malo po malo na pet razreda proširena njemačka c. kr. djevojačka škola dodijeljene budu naime kao vježbaonice novo ustrojenoj ženskoj učiteljskoj školi. Dječačka vježbaonica imala je svake godine u obim odjelima ukupno preko 400 učenika, koji broj poskoči

^{*)} Po § 14. (odsjek 8.) novoga statuta za učiteljske škole od 26. V. 1874. zabranjeno bi uzimati izvanredne gojence.

god. 1899./900. na 468, dočim je broj učenica peterorazredne ženske vježbaonice u navedenoj godini iznašao 251, broj gojenaca tal. odjela 147, slovenskoga 141, ukupno 288.

Na c. kr. ženskoj učiteljskoj školi bijaše materinski jezik kao nastavni jezik za gojenke obiju sekcija u prvom tečaju u znanstvenim strukama izuzev njemački jezik, dočim se je njem. jezik i vještine poučavalo njemačkim nastavnim jezikom.

U drugom i trećem godišnjem tečaju poučavalo se materinskim jezikom nauk vjere, materinski jezik, zemljopis i povijest, računstvo i mjerstvo, prirodopis i prirodoslovlje, u drugim strukama poučavalo se njemačkim nastavnim jezikom. U četvrtom tečaju rabio se njemački jezik kao nastavni jezik za sve predmete osim vjeronauka i materinskog jezika.

Na dječjačkoj vježbaonici poučavalo se, i sada se poučava, u prva dva razreda njemački jezik kao predmet, u trećem i četvrtom razredu bijaše taj jezik nastavni, dočim je materinski jezik učenikâ bio slobodan predmet.

Na slični način odredilo se navedenom ministarskom naredbom u škol. godini 1875./6. i za djevojačku vježbaonicu, pošto je u dva niža razreda obiju sekcija, podijeljena u dvije paralelke i smještena u jednom lokalnu, bio njemački jezik kao obligatan predmet. Od trećega razreda dalje poučavalo se njemačkim jezikom, a materinski bijaše kao slobodan predmet za učenice odnosnih sekcija. Ova naredba postoji još danas; naredbom od 23. lipnja 1886. br. 4339 promijeni naprotiv c. kr. ministarstvo za bogošt. i nastavu svoju naredbu od 10. srpnja 1875. br. 7252 o organizaciji zavoda tako, da se je moralo od škol. god. 1886./7. dalje poučavati gojenke obiju sekcija skupno njemačkim jezikom pedagogiku i posebnu metodiku u II., III. i IV. godišnjem tečaju, zemljopis i povijest u IV. tečaju, risanje, glazbu, ženski ručni rad, gimnastiku u svim godišnjim tečajima, lijepopis u I. tečaju; druge predmete poučavalo se posebice u materinskom jeziku.

Pošto je ministarskom naredbom od 31. srpnja 1886. br. 6031. u mnogim točkama bio promijenjen do tada na snazi statut od 26. svibnja 1874. br. 7114, promijenilo se prema tome i nastavnu osnovu c. kr. ženske učiteljske škole u Gorici i dozvolom c. kr. ministarstva za bogoštovje i nastavu izdalo je c. kr. pokrajinsko škol. vijeće odlukom od 6. prosinca 1886. broj 1601. posebni nastavni plan za njemački jezik na pripravnicama i na zavodu samom. No i podijelba nastavnog gradiva, utanačena god. 1886. preinači se naredbom c. kr. ministarstva za bogoštovje i nastavu od 16. kolovoza 1894. br. 18.683 u toliko, u koliko se je ukupno historijsko nastavno gradivo za prva tri godišnja tečaja imalo poučavati materinskim jezikom i u III. tečaju ponoviti, a u IV. godišnjem tečaju obravnavati se morala austrijska povijest po Hannaku (Vaterlandskunde) i metodiku povjesne nastave za gojenke obiju sekcija skupno njemačkim jezikom.

I zemljopisno nastavno gradivo poučava se u prva tri godišnja tečaja u materinskom jeziku, u trećem se ponavlja, a zemljopisne prilike Austro-Ugarske predavaju se skupno u obim sekcijama njemačkim jezikom.

Pučko školstvo.

Napomenuli smo gore, da je c. kr. pokrajinsko školsko vijeće nakon svoga konstituiranja odredilo, da svaki pojedini kotar na koncu školske godine 1869./70. predloži godišnje izvješće o stanju školstva, da uzmogne c. kr. ministarstvu za bogoštovje i nastavu podastrijeti opće izvješće o stanju školstva u pokrajini i odrediti shodna, kako bi se to školstvo popravilo. Grofija Gorica-Gradiška je razdijeljena na četiri zemaljska kotara, u kojima je po jedno c. kr. kotarsko poglavarstvo, naime Tolmin, okolica Gorice, Sežana, Gradiška i gradski kotar Gorica.

Iz godišnjega škol. izvješća god. 1869./70. doznajemo, da je one godine bilo u cijeloj zemlji Gorici-Gradiški samo 78 regularnih škola sa 119 razreda i 67 pomoćnih škola, da je redovitih učitelja bilo samo 84, a učiteljica 21.

Administrativni referentat i c. kr. pokrajinski školski nadzornik imadahu, kako smo spomenuli, svoje službeno sjedište od 1. srpnja 1869. u Gorici.

Da se energičnije uznastoji oko reorganizacije primorskog školstva u smislu državnoga školskog zakona za pučke škole od 14. svibnja 1869. i da se bolje drži evidencija svih školskih događaja i prilika, preuzme administrativne i ekonomske školske poslove Gorice-Gradiške, Trsta i Istre za to imenovani namjesnički savjetnik u Trstu — dočim bje istodobno ukinuto mjesto upravnoga referenta za te poslove kod c. kr. pokrajinskog škol. vijeća u Gorici — sjedište pokr. školskog nadzornika za Istru i Goricu prenese se u Trst i naredi, da se unaprijed imaju svi spisi, koji zasijecaju u školstvo, slati c. kr. namjesniku u Trst kao predsjedniku c. kr. pokrajinskih školskih vijeća za Istru i Goricu.

Samo nadzorovanje tal. pučkih škola goričkog kraja prepušteno bi službujućemu pokrajinskomu škol. nadzorniku u Gorici, ravnatelju realke Ferdinandu Gatti.*)

*) Ovom prilikom premješten bi izvjestitelj na vlastitu molbu iz Graca u Trst (u Gradac bijaše pozvan iz Poreča god. 1871., kad je pokrajinski školski nadzornik vitez pl. Močnik, vrlo zaslužan muž za štajersko pučko školstvo i za matematičku pouku u Austriji, stupio u mir) i preuzme inspekciju svih pučkih, građanskih i učiteljskih škola Primorja izuzev gore napomenute. G. 1886. prepusti inspekciju njemačkih pučkih i građanskih škola u Trstu svome kolegi Dr. Gnadu, no za to preuzme nadzorovanje slovenskog jezika na srednjim školama Primorja. Kad je god. 1899. dne 31. svibnja bio imenovan treći pokrajinski školski nadzornik za Primorje, izruči izvjestitelj inspekciju talijanskih pučkih i građanskih škola koncem škol. godine 1899./900. novoiimenovanome pokrajinskom školskom nadzorniku Nikoli Ravaliku a preuzme za to inspekciju u Pazinu otvorene c. kr. gimnazije sa hrvatskim nastavnim jezikom.

Iz moje škole.

I. Računanje kamata sa cijelim brojevima za 1 godinu.

Navještaj: Naučit ćemo kako se računaju kamati.

I. a) Koji je 100-ti dio od 1, 2, 3 10 20, 25, 38, 60, 82 100 K? Koji je 100-ti dio od 200, 300 1000 K? Koji je 100-ti dio od 125, 184 . . . K? Kako dobijemo 100-ti dio? Kako se dijeli cijeli broj za 100? Kako se dijeli desetinski broj za 100? — Koji dio 1 K je 1 h? Koji dio 5 K je 5 h? Koji dio 30 K je 30 h? Koji dio 65, 98 K je 64, 98 h? Koji dio 100 K je 1 K?

b) Petar Petrović posudio je Ivanu Šimiću 300 K da kupi konja. Šimić je obećao Petroviću povratiti posuđeni novac do godine dana. Tko je posudio Šimiću novce? Je li Petrović imao kakvu korist od onih 300 K? Nije. Za koliko vremena je Petrović posudio Šimiću novac? Je li P. mogao tražiti da mu Š. i prije toga vremena vrati posuđene novce? Oni su se dogovorili da će Š. vratiti posuđenih mu 309 K do godine dana. Je li u to vrijeme P. imao kakovu korist? Nije. A je li mogao imati? Je li Š. trebao onih 300 K? Trebao je, da može tim novcem kupiti konja. Koji je dakle od onih 300 K imao korist? Šimić. Zašto? Š. je sa onih 300 K kupio konja, koji mu je pomagao u gospodarstvu. Da li je Š. mogao konjem i drukčije zaslužiti novaca? Kad bi konjem vozio i drugim ljudima. Ponovi sve, što smo o Š. rekli!

c) Kad je P. posudio Š. 300 K, koji poslovni sastavak su morali oni napisati? — Zadužnicu. — Što su napisali u toj zadužnici? Ali osim toga napisali su i to, da će Š. platiti P. za to vrijeme 6 K po svakoj stotini za dobitak na posuđenih 300 K. — Koliko je po tom P. primio u svemu od Š. nakon godine dana? 318 K.

II. a) Napišimo to na ploču. $300\text{ K} + 18\text{ K} = 318\text{ K}$. Što su onih 300 K? Novac, što ga je P. posudio Š. Tih 300 K nazvat ćemo glavnica (kapital). Napisat ćemo tu riječ ozgo broja 300, a da ju lakše upamtite. Ali P. nije primio od Š. samo 300 K, nego i —? 18 K. Zašto? Za jednogodišnju dobit na posuđenu glavnica. Koliko je P. primio godiš. dobiti po svakoj stotini? **6 po svakoj stotini**. Dakle 6 po stotini. Ponovi! P. je za jednogodišnju dobit na posuđenu glavnica primio od Š. 6 K po stotini. — Dobit, što daje svako 100 K posuđene glavnice, zovemo postotak. (Ponovi se više puta.)

Postotak označuje se ovako ‰ i to iza onog broja, što nam kaže, koliko se po stotini godišnje dobiti prima (plaća). Mi ćemo dakle zabilježiti ovaj ‰ znak iza kojeg broja? Za brojem 6. Dakle ovako! (6‰) Čitaj! Koliko smo kazali, da je Š. dao (platio) P. za dobit, ako je plaćao 6‰? 18 K. Što bi bile tih 18 K? Tih 18 K bila bi dobit, što bi je dala glavnica od 300 K. U koliko vremena? U 1 godinu dana. Ponovi petput odgovor! Znade li koji od

vas, kako to zovemo? (Ne znadu.) Dobit, što je daje posuđena glavnica u godinu dana, zovemo kamate. (Ponovi se više puta.) — Pročitaj glavnica, 0% , kamate!

b) Kad bi bio P. ponudio Š. onih 300 K nè po 6% nego po 1% ; koliko bi onda P. kamata primio? 3 K. Napišimo to: 300 K po $1\% = 3$ K kamata. 3 K, koji je dio od 300 K? 100-ti dio. 1% daje za god. kamate, koji dio glavnice? — 1% daje za kamate 100-ti dio glavnice (Ponovi se.) Ali P. nije 300 K posudio po 1% , nego . . .? Po 6% . Koliko je to puta po 1% ? $6 \times 1\%$. Ako po 1% daje glav. za godišnje kamate 100-ti dio glavnice, po 6% će dati koliko puta 100-ti dio glavnice? 6×100 -ti dio glavnice. Što čini? 18 K. Pomnožimo dakle 100-ti dio glavnice sa 6!

$$300 \text{ K po } 1\% = \frac{300}{100} = 3 \text{ K}$$

$$300 \text{ K po } 6\% = 3 \text{ K} \times 6 = 18 \text{ K.}$$

Kako smo dakle proračunali godišnje kamate (interese) glavn. od 300 K po 6% ? Odgovor se ponovi više puta tako, da ga i lošiji učenici upamtiti mogu.

Skupljanje: Novac, što se daje na posudu, zovemo glavnica. Dobit, što daje svaka stotina K u godinu dana, zovemo postotak. Iza broja, što označuje postotak bilježi se ovaj znak $\%$. Dobit, što daje glavnica od 300 K u godinu dana, zovemo kamati (interesi).

c) Kad bi kome od vas darovao otac, brat . . . 125 K, bili vi taj novac spremili u koji kutić ormara, škrinje . . . ili bi ga kome posudili, dali na dobit kao i P.? — Ali ako ga ne bi mogli nikome posuditi, što bi onda učinili? Metnuo bih ga u »posudilnicu«. Da li bi ga mogao »metnuti« i još gdje drugdje? U poštansku štedionicu. Zašto bi taj novac »metnuo« u posudilnicu ili pošt. štedionicu? Imade li koji od vas već novaca kod posudilnice ili pošt. štedionice? — Kad se novac »metne« u posudilnicu, pošt. štedionicu ili u koju drugu štedionicu (u ovecim mjestima imade raznih štedionica) na dobit, onda se kaže da se novac uložio. — Koliko bi godišnjih kamata primio, ako posudilnica plaća 4% ? — Koji je 100-ti dio od 125 K? 125 K. Koliko je to $\%$? 1% . Napišimo:

$$125 \text{ K po } 1\% \text{ u } 1. \text{ godini} = \frac{125}{100} = 1.25 \text{ K. Ali ti primaš } 5\%;$$

Kako ćeš dakle doznati, koliko ćeš od posudilnice god. kamata primiti?

Izađi van i riješi zadatak!

Koliko bi on godišnjih kamata primio? — A ako bi te primljene kamate opet uložio, bi li do godine više kamata primio? — Koliko po svakoj K? U svemu? — Kad bi on i druge godine tako učinio, bi li rasao ili padao njegov uložak? — Pročitaj glavnica, postotak, kamate!

d) Zorović imade kod pošt. štedionice uloženo 84 K po 3% ; koliko on godišnjih kamata prima?

Ovaj upit nek se upravi na cijeli razred, a glavne podatke zabilježi se na ploču: glav. 84 K po 5%? kamate u 1 god.

Kad se to obavilo, naloži se gojencima, da izvade svoje rač. vježbenice i sami riješe zadano pitanje. Kod toga opazit ćemo, — što je i naravno — da će gojenci pri rješavanju ovog zadatka slijediti onaj put (niz), kojim se prije rješavalo. Kad učenici riješe zadatak, onda nek učitelj upita, bi li moguće koji od njih znao to i nešto kraćim putem riješiti. Ako se slučajno ne bi nitko javio, onda nek učitelj sam, ili koji bolji učenik, glasno, ali lagano, ponovi naučeno pravilo o proračunavanju god. kamata. Iza toga može se zapitati: Koji dio glavnice se pomnoži za %? Koliko po sto je 100-ti dio glavnice? Sad nek učitelj ili koji učenik riješi zadani zadatak tako, da 100-ti dio glavnice pomnoži za postotak. Ovaj postupak treba za to, da učenici ne moraju kod rješavanja svakog zadatka, ovih računa, proračunati najprije za % a po tom za određeni postotak. Učitelj može to pravilo i formulirati $\frac{\text{glav.}}{100} \times \% = \text{god. kamati.}$

III. Kod ovog stupnja nek se učenike upozori na to, da postotak nije uvijek jednak. — Kako se zove onaj, koji daje drugome na posudu novce, kako onaj, kome se posuđuje. — Kako zovemo uloženi novac? Kako posuđeni?

IV. Sakupljanje: Novac, što se daje na posudu ili ulaže kod štedionica, zovemo glavnica. Godišnja dobit, što daje svaka stotina K uložene ili posuđene glavnice, zovemo postotak. Iza broja, što kaže, koliko se po sto god. dobiti plaća, bilježi se znak %. Dobit, što daje glavnica, zovemo kamati. Kamati se računaju za godinu dana. Kamati se proračunaju, ako se 100-ti dio glavnice pomnoži za postotak. — $\left(\frac{\text{glav.}}{100} \times \% = \text{god. kamati.}\right)$

Naučeno zabilježe gojenci u svoje bilježnice. — Učitelj treba da pregleda ono, što su gojenci napisali, a da se ne bi uvukla koja pogriješka.

Primjenjivanje. — Rješavanje zadataka pod br. 2., 3., 4., 5., 6. i 7. na strani 85. i 86. II. računice (Kraus i Habernal). Osobito treba kod rješavanja zadataka uzeti u obzir mjesne prilike škol. okružja. Za glavnice nek se ne uzimaju brojevi sa više od četiri znamenke. — Učitelj nek zgodnim načinom uputi gojence da se može i malene svote ulagati (1 K) kao i to, gdje i kako mogu svoje malene prištednje uložiti. (Nastavit će se.)

F. Katarinić.



Sa gimnastičkog tečaja u Medulinu.

»Na noge! Na noge, lijenčino!«, vikaše jednog lijepog jutra u 6 lakši i bojažljiviji sobni drug Pere svome junačnijem suzvaniku Jovanu, koji se bio sada tekao u krevetu okrenuo, da nastavi svoj slatki posao; »ustani, zakasnit ćeš — — —!«

»Čekaj, pričekaj samo časak, tà još je rano!« promrmlja ti moj junak sa zatvorenim očima.

»Zar se ne bojiš vojvode? kazni? sramote? Dienst ist Dienst, moj brajne. Na noge!« više mu u uho, da mu u ušima zatutnjilo kô u bubnju, i ujedno povuče ga s kreveta na pod.

»Molim te lijepo i srdačno, ostavi me još samo časak«, šaptaše ponizno naš »zaspanac« sa dubokim uzdahom.

Prijatelj otišô uvjeren, da ne će danas Jovanu dobro proći dan, a laskajuć sebi, da nije zadnji junak.

Pospancu se časak ponešto produljio i neznajućke, pa i proti njegovoj volji.

U 6½ započe predavanje.

Usred školske sobane, ovješên o strop, lelijaše se čovječji kostur, da ga može svaki »učenik« sa sviju strana lasno promatrati.

Nastala prije predavanja raspra, komu spolu su jednoć pripadale one »tužne koščice«, suhe, trule. Jedni ih stavljali u muško meso radi omašne glave, drugi u žensko, pošto da ima kostur nježne noge i ruke. Treći biše mnijenja, da ovo ex čovječje biće bilo mlado, jer kosti još nerazvite. Dočim naši studiozusi ovako živo raspravljahu, opipavahu pomno trule kosti, štono lepršaše i drhtaše zrakom, kan da željaše u sramu sakriti svoju golotinju.

Profesor zaključî raspravu i raspru veleći, da kostur pripadaše mladoj djevojci, što posvjedočuju bedrene kosti (gnjat), što se suzuju prema koljenima, a kostur je premalen za odraslu žensku.. Nadoda, da glava pripada muškarcu, pošto djevojka svoju izgubi negdje u laboratoriju, pa tako sada izgleda muškija, učenija . . .

Jadne koščice! Bile jednom svojina možda krasne djevice, pune mesa, krvi, života, nada; a sada? Igračka su novih ljudi, predmet obuke, sredstvo napretka . . . »Mijena je stalna«, a i slatka, dodajemo mi — ljudi!

Profesor govori o bolestima. Slušasmo šutke i velikim zanimanjem. Baš raspravljao o operacijama, kađ nâ mog ti »zaspanca« u školu: stupa nekako pretiho na nožnim prstima, kao sramežljiva djevojčica. Bacivši pogled na vojvodu, profesora, a treći na sve štovano općinstvo, zauze svoje mjesto. Pridušeni smijeh uzbiba sobni vazduh, tihi šapat preleti sobom, pa opet nastade školski mir. Samo vojvoda Fran, zavirivši u sat, nešto zabilježi u svoju bilježnicu. Profesor ne prekinu svoga predavanja . . . »Operacija baš nije teška,

al je ipak opasna. Liječnik mora živčevlje prije operacije omrtviti uštrcavanjem posebnog seruma straga do hrbtenjače; nu mora tu biti vrlo, vrlo oprezan, jer čim bi ju ranio, pacijent bi namah umro . . . « Bum! zatutnji dvoranom moćan štropot, kan da teški meteor pada na klupe . . .

Svi se pogledasmo i probljedismo. Skočismo na lice nesreće, nezgode. Što bi? Jadan Mato pao u nesvijest baš na zadnje profesorove riječi. »Cade come corpo morto cade . . .« Njegovo veliko, dugo tijelo olovnom težinom klonu na klupu sa štropotom, da svi kô munjom ošinuti najednom i nehote poskočismo. »Mrtvog« Matu dignu Veliki Jože sa drugovima, da ga odnesu iz sobe »kostura« i smrtne kose. Nakon što mu profesor pruži pomoć, kad tko »nastrada«, osvjesti se, i pođe kući, da ga ne bi opet ubila nauka i riječ. Profesor bolno izlanu iza katastrofe: Ja sam mu kriv, ja sam gospodina — ubio, pa prihativši zgodu, stade pripovijedati o sugestiji, koja mnoge strovaljuje u bolesti, a druge ozdravlja . . . Nastavio govor o bolestima, nakon čega u 8½ bi odmor, a iza odmora svi opet u klupe, da bilježimo profesorovo predavanje, koje se sada vrtilo o teoriji gimnastike do 10½. Slijedile do podna pjevačke vježbe . . . Nekolicina ih manjka danas? Gdje su? Na dopustu. Umah iza škole vojvoda Fran najme pozva preda se današnjeg »pospanca« i neke druge »prekršitelje zakona«, da im pravedno sudi, a druge, da prikažu naloženu kaznu predašnjeg dana.

Tužni i namrgođeni dođoše ovi pred strogog suca. Ovaj: U red! Desno se vrstaj! Pozor! Izvadivši bilježnicu »griješnu«, čita jednome po jednome prekršaj. »Zašto zakasnite?«

»Javljam pokorno, da sam zakasnio desetak časaka, jer mi se ura pokvarila, prestala funkcionirati, onda dašto, da moradoh zakasniti, kad ne mogu preuraniti; ja opet nisam kriv, što kuća, u koju me namjestiše, ne pozna dobre strane ure, te da Medulinci imadu premalena zvona; za to molim, da mi se oprost, kad »kamen smutnje« leži izvan težišta moga subjekta«.

Isprika ne vrijedi, jer ure ne spadaju u naš program i našu disciplinu. Napisat ćete do sutra pedeset puta: »Točnost mi budi sveta«, a jer nijeste ozbiljno govorili, dvadeset puta više.

Tako redom teko raport, a raport je strašna riječ za one, koji nose masnu »monturu« po 28 ili 13 dana . . . Za to gimnastički tečaj bio slika i prilika vojničkih vježbi u pogoršanom drugom izdanju za one, koji nose na grbači 2 × 20 godina.

Točno o poludne svi hrabri vojnici tečaja zaposjedoše svoja mjesta oko stolova gostione. Od sto glasa, glasa čuti nije: sve guši glad, žeđa, toplina, znoj, umornost. Čekasmo na zalogaj i kapljicu čežnjom duša pred rajem. Nema još grančice spasa. Tončić nervozno skače, lupa, zove u pomoć, stupa sobom, drugi trči u kuhinju da službeno požuri okrepu slabasnih. Sretan bi

onaj »kružok«, komu prije stigne zdjela čorbe, da utaži grčeve želuca i tankih crijeva. Drugi mu gotovo zaviđaše, a onda i prosvjedoše proti nepravednosti, nekolegijalnosti sretnika, koji jedva čuše tužbe i osvade sa strane zavidnika glasno srćući pretoplu mesnu juhu (četveronošca nepoznatog roda). Drugi put bi prije udovoljeno galamašima, da se time još jednom posvjedoči o još postojećem »Faustrechtu«, te vrijednosti sile pred pravicom — — —.

Juha (jušetina) nesmetano, a meso smetano češćim gutljajima razblažena vina dospije hitro i prehitro u tyornicu — života . . .

Svršeno. Zadnja porcija — čačkalica, pa onda redom međusobno »čačkanje«, zadirkivanje, posmjehivanje, veselo čavrljanje; išlo sve crescendo, a tada naglo decrescendo, morendo, da svrši sa »codom« u krevetu.

U 4 popodne evo sokolâ na vježbalištu: tko zdrav, tko nezdrav; ali valja biti ovdje pod vedrim nebom, gdje gospoduje Bog žarkog sunca.

Netko prije vježbanja pobožno, skrušeno te odmjerenim pokorničkim koracima stupa do vojvode, da mu dozvoli nevježbati se danas, jer mu jučerašnje vježbanje sve kosti od pete do glave nekud — nekako porazmjestilo, a mišice i žile prenapelo. Vidi mu se: ne šali se; ode u hlad, da posmatra svoje suzvanike trbušate i mršave, stare i mlade, gdje onako svi jednako mladim srcem i pomlađenom energijom vrše svoje nove dužnosti vježbajući tijelo i osvježujući dušu, pa da u svome učiteljskom radu jedno i drugo krepko i zdravo posvete narodu svome. — Sunce žeže, peče; učitelji se redaju, vrstaju, kreću, stupaju, ruke i noge sagiblju, skaću, igraju, rade kô vojnici, igraju kô djeca, a ljudstvo s nedaleka tomu se čudi, maše glavama i mudruje: bit će rata, bit će krvi . . . I djeca kô vrapci k njima doskakali, ali se ne čude, nego naše vježbače oponašajući »eserciraju« i igraju. — Postat će sokoli hrabri, jaki: narodna straža.

Mi već umorni; na zapovijed: odmor! netko se baca na tla, a drugi k brenti vode. U 7 sati bio konac i razlaz. Svi skupno veseli u more, da se rashladimo, operemo, zdravimo i jačamo.

Kupanje nam je nuđalo najveći užitak. Kupalište prekrasno, da mu para nema, ako i nema šatora i kabina. Uživavimo bar prirodu čistu i neoskvrnjenu. Onih divnih časova kupanja nitko od nas lasno zaboravit ne će. Oh, koli slatka bijaše naša večerica! Bilo apetita kô u Vuka i goranina.

Časovi iza večere bili veseli: zabavljalo se i pjevalo i raspravljalo i sve što slijedi, kad se ono skupi više naših učitelja, a to sve nas je većma zbližilo, prijateljilo.

Još jedna, pak točka.

Zadnjeg dana tečaja Joso hoće da plati gospodaricu. — Ma nemojte vi, gospodine — reče mu sasma ozbiljno i uvjerljivo — tà platit će me »guveran«.

»Dao Bog, dobra gospodarice, al čini mi se, morat će vas naplatiti moj žep.«

Teško se dala dobra dušica o protivnom uvjeriti, nu ipak je odabrala bolji i sjegurniji dio: novac, gotov novac moga Jose i sviju ostalih učitelja.

Duša mi kaže, da će »guveran« udovoljiti želji i uvjerenju naše dobre gospodarice!

Vice.



Iz statistike o pučkoj školi.

Polazak škole i opća školska obvezatnost.

Školske godine 1904/5. bilo je u Istri 53.188 djece, koja su po državnom zakonu o pučkoj školi od 14. svibnja 1869. i nekim promjenama toga zakona od 2. svibnja 1883. dužna polaziti pučku školu. Dječaka (27.323) ima više od djevojčica (25.865). Ali de facto je pučku školu polazilo samo 39.795 djece. Javnu pučku ili građansku školu je polazilo 36.339 (dječaka — 19.259 — opet više od djevojčica — 17.080), a privatne samo 3.456 (dječaka 1709 i djevojčica 1749). Ali među onima, koji nijesu polazili pučku školu, ima i takovih, koji su ipak ispunjali svoju školsku obvezatnost, jer su polazili koju višu ili strukovnu školu ili su ih pako kod kuće podučavali (ukupno 930, dječaka 705 a djevojčica 225).

1.229 djece (553 dječaka i 676 djevojčica) bijaše po zakonu oprosteno od svake obuke školske radi teških tjelesnih ili duševnih mana. Ovdje se u meni rada sumnja. U Tirolu je takove djece bilo samo 900 (429 dječaka i 471 djevojčica), kaže službena statistika. A Tirolci su žalibože na glasu radi tjelesne i duševne nerazvitosti, mi bogme Istrani nijesmo. Za Istru je broj prevelik a za Tirol premalen, pak je moguće, da u Istri oblasti hotimice broj ovakove nesrećne djece uvećavaju, a u Tirolu umanjuju. A razlog? U Istri valja tajiti javnosti jednu sramotu: valja svijetu prikazati, da ipak ipak nije baš tako velik broj djece, koja radi pomanjkanja škole ne ispunjava školsku dužnost, pak se dio normalno razvite djece, koja su bez škole, proglašuje kržljavcima. U Tirolu valja javnosti tajiti jednu nevolju: valja svijetu prikazati, da ipak ipak nije baš istina ono, što već znanost odavna tvrdi, da su naime Tirolci u Austriji najnerazvitiji, pak valja kržljivu djecu baciti ili u rubriku normalno razvite djece, koja nema škole, ili u rubriku normalno razvite djece, koja školu polazi. Čini se pače, da je ta tendencijoznost postala već principom s obzirom na njemačke i slavenske pokrajine u Austriji.

Evo:	školske djece uopće	od tih ima cretina	djece bez škole
Istra	53.188	1.229	11.244
Dalmacija	57.267	2.663	2.030
Koruška	59.048	1.016	898
Štajerska	203.516	5.137	1.711
Kranjska	88.582	654	3.347
Gorica i Gradiška	39.128	931	719
Trst s okolicom	26.348	553	2.529
Češka	u českim kotarima	713.663	126
	u njem. „	453.802	4
Moravska	441.365	1.871	69
Sleska	115.877	369	144

}	Galicija	1,246.639	32.358	205.047
	Bukovina	104.377	2.817	9.714
	Donja Austrija	469.267	1.131	25
	Gornja Austrija	129.435	563	4
	Salzburg	29.960	217	1
	Tirol	132.028	900	182
	Vorarlberg	19.448	99	0

Čitajte ove brojke s razumijevanjem, u njima se krije mnogo, među ostalim i ova glupost: Dalmacija ima relativno najviše cretina u Austriji, Dalmacija ima 4.6% cretina među svojom djecom, dakle zemlja najkršnijih i najbistrijih ljudi u Austriji ima 4.6% tjelesno i duševno abnormalnih!! Beati loro che credono, »mi nò«. A zato je Dalmacija pod kuratelom?! Ovakove statistike bolje da i ne bi bilo.

U Istri ima 11.244 normalno razvite djece, koja školu ne polazi, jer nema škole, t. j. 21.1%, dakle više od jedne petine, a ako k ovima pribrojimo i naše tobožnje cretine (1.229), onda dobijamo 23.4%, a ako k ovomu još dalje pribrojimo djecu, koja polazi školu majke Družbe i tetice Lege (3.456)¹⁾, onda stoji pred našim očima velika vojska naše djece od 15.927 ili upravo 30% djece, za koju su oblasti 1869. izdale zakon o školskoj obvezatnosti, a još nakon četiri decenija toga zakona u XX. stoljeću svoju dužnost ne vrše. Pogledajte, je li tako i u nekim drugim naročito njemačkim pokrajinama?! Neka bude i ovdje spomenuta ona poznata: *Justitia regnorum fundamentum*. Je li školsko pitanje kulturno ili političko? Ovomu će zlu kod nas biti što god krivi i neuki roditelji.

Od ovoga pitanja još mi se ne da dalje.

od djece, koja bi morala polaziti školu.

u %	polazilo je javnu	privatnu školu	višu ili strukovnu ili učilo kod kuće	nije polazilo radi nerazv.	nije polazilo, jer nema škole
Istra	68.3	6.5	1.8	2.3	21.1
Dalmacija	86.3	4.5	1.1	4.6	3.5
Kranjska	89.8	4.4	2.3	0.7	3.8
Gorica i Gradiška	90.7	3.6	2.6	2.4	1.8
Trst s okolicom	74.1	7.2	7.0	2.1	9.6
Koruška	92.4	2.7	1.7	1.7	1.5
Štajerska	91.0	4.3	1.2	2.5	0.8
Austrija	88.4	2.9	2.1	1.3	5.4

Deblje štampane brojke pokazuju prvenstvo pojedine zemlje u stanovitoj rubrici s obzirom na cijelu Austriju: Istra, Dalmacija i Trst imaju rekord! Najviše djece polazi javnu pučku ili građansku školu u Češkoj (96.6%) a najmanje u Istri (68.3%), najviše privatnu pučku školu u Vorarlbergu (77.7%; čudnovato) a najmanje u Češkoj i Moravskoj (2.0%; opet čudnovato), najviše polazi višu ili strukovnu školu odnosno kod kuće uči u Trstu (7.0%) a najmanje u Dalmaciji (1.1) i Češkoj (1.1; opet čudnovato), najviše je djece od škole oprošteno u Dalmaciji (4.6%) a najmanje u Donjoj Austriji (0.2%) i konačno ne može u školu u Istri 21.1%, u Galiciji 16.5%, u Trstu 9.6%, u Bukovini 9.3%, dok takove djece nema (0.0%) u Češkoj i Moravskoj, Donjoj i Gornjoj Austriji te u Salzburgu. Najpovoljnije u Češkoj, najnevoljnije u Istri.

¹⁾ I to su ogromnom većinom naša hrvatska i slovenska djeca, za koju se školske oblasti ne brinu, pak im ta djeca ne trebaju biti zahvalna.

To imadu na duši naši kulturni Talijani, njihova većina u Saboru i Odboru te njihovo »plemenito« nastojanje u zemaljskom, kotarskim i mjesnim školskim vijećima.

Za spol djece stalo nas je manje. Poznata je činjenica, da privatne škole više polaze djevojčice nego dječaci (što za Istru ne vrijedi 53·0 : 47·0%), da dječaci više polaze višu ili strukovnu školu (u Istri 75·8 : 42·2%; očita pogreška u službenoj publikaciji) i da se uopće više podižu škole za dječake nego za djevojčice (u Istri bez škole samo 45·4% dječaka a 54·6% djevojčica).

	1871	1880	1890	1900	1905
u Istri bijaše djece za školu . . .	32·598	23·064	34·028	37·625	53·188
a polazilo je samo . . .	12·107	16·383	24·706	34·230	39·795
u Dalmaciji bijaše djece za školu . .	61·149	22·327	28·486	49·278	57·267
a polazilo je samo . . .	10·334	15·165	22·920	46·552	51·969

Prvo i prvo: ovomu pregledu ne vjerujemo. Možda nijesu, ali možda i jesu kakvi posebni razlozi, radi kojih je ovaj pregled nepouzdan, bar prve dvije kolone. Posljednje tri su nešto malo pouzdanije. Ako želimo znati, koliko su se oblasti brinule, da provedu zakon o školskoj obvezatnosti odnosno podignu prosvjetu puka, moramo pitati, koliko je od 100 djece, dužne da polazi školu, doista polazilo prosječno istarsku pučku (javnu i privatnu) školu. Rezultat je ovaj:

	1871	1880	1890	1900	1905
Istra u %	37·1	71·0	72·6	91·0	74·8
Dalmacija u %	16·9	68·0	80·5	94·5	90·8

Učinilo se dakle nešto, ali ne dosta, u svakoj drugoj pokrajini više. U ostalom ni taj pregled nije pouzdan. Dječaci su dakako školu polazili više nego djevojčice (1905: 76·7 odnosno 72·8%).

Ovo bismo mogli i dalje slijediti, ali uzalud, rezultati bi bili malo pouzdani, kad su statistički podaci površni. Ta površnost nije dobar znak za oblasti, jer rađa u nama sumnju, da ne posvećuju školi onu važnost, koju kultura od nje traži.

Nastavit će se.



Pčela kao uzgojni čimbenik.

U 4. broju ovogodišnje »Narodne Prosvjete« pod naslovom »Pučka škola i poljodjelstvo« istaknuo je veliki prijatelj škole i seljačkog stališa, gosp. G. J., kako bi pučka škola imala da uzbudi u djetetu ljubav za poljodjelstvo, za racionalno gospodarenje.

Nepobitna je činjenica, da je kulturni napredak i blagostanje našeg naroda odvisno ponajpače od valjanog gospodarenja. Naš narod sada tek ulazi u gospodarsku krizu, u borbu racionalnog načina gospodarenja sa zastarjelim primitivnim načinom.

Našoj je pučkoj školi zadaća, da mladež pripravi za njeno buduće zvanje. Djecu treba uputiti u ono, što će im u životu kao poljodjelicima najviše trebati i koristiti, a to je umno poljodjelstvo. Na mladeži ostaje svijet, ostaje i racionalno gospodarenje.

Što uopće vrijedi za gospodarstvo, vrijedi napose i za pčelarstvo, koje su punim pravom nazvali poezijom gospodarstva, ali je ujedno i unosan ogranak gospodarstva. Ono uz maleni trud i trošak daje pčelaru lijepu materijalnu korist, a pčele su i za oplodivanje biljki važan faktor.

I kod nas bi pčelarstvo lijepo uspijevalo, jer je u Istri blago podneblje i dobre pčelinje paše; no kako nas napredniji narodi u svim granama poljodjelstva, tako nas i u ovoj daleko pretekoše. Njihovi uzorno uređeni pčelinjaci, kojih je na tisuće i tisuće, svjedoče nam, da ti narodi potpuno shvaćaju zadaću pčelarstva.

No pučka škola morala bi se skrbiti za pčelarstvo i radi toga, što su pčele kao uzgojni čimbenik od neprocjenjive važnosti.

Pčela je živi simbol marljivosti. Ona sakuplja proljećem i ljetom od rana jutra do kasne večeri i tako daje primjer gospodarima, ne bi li i oni marljivo radili od zore do mraka, ljeti i zimi.

Pčela je živi simbol reda. Pogledajmo u pčelinji dom, pa ćemo se morati čuditi divnome redu, koji kod pčela vlada. Na tisuće ih radi jedna do druge a ipak jedna drugoj ne smeta. Jedne grade saće, druge čiste dom, treće nose vodu, četvrte donasaju medene sokove itd.

Pčele su uzor čistoće. Za čistoću su tako osjetljive, da odmah navale na onoga, koji se uljištu približi sa nečistim rukama ili u nečistu odijelu; tako ih eto nečistoća uznemiruje. One čiste i prozračuju svoj dom, pa je tamo čistoća, kakve nema ni u najsjajnijem gospodskom salonu.

Pčele uče rasipnoga gospodara, kako treba sa svojim upravljati, kako valja živjeti. I sloga vlada kod pčela: sve za jednu i jedna za sve! Navali li u njihov dom neprijatelj, to sve, kao jedna, brane se protiv njega, dok ga potjeraju u bijeg.

Svoj dom i svoju majku — kraljicu pčela — ljube i brane. One poštuju, hrane, straže i čuvaju svoju majku vladaricu. One su pripravne za nju i život svoj dati, jer znadu, da bez nje nema im opstanka. Ne služi li nam pčela i nama kao pravi izgled ljubavi do svojeg vladara i do svojeg doma.

Pčela nam eto služi kao pravi uzor i izgled, te bi ona i potpunim pravom zaslužila, da ju djeci u pučkim školama kao primjer i kao uzor pred oči stavljamo.

Na učiteljištu imalo bi se pčelarstvo temeljito učiti, otkud bi izašli učitelji kao vrsni i praktični pčelari, pa bi u narodu raširili i podigli pčelarstvo, jer je narodno pedagoško djelo, kada jedna stvar, koja je od velike socijalne važnosti, nađe svoj korijen u samom narodu.

Doskora podići će se na državnom uzor-gospodarstvu u Pazinu uzor-pčelinjak, gdje će narod imati prilike, da se upozna s racionalnim gojenjem pčela. Kad bi se eto hrvatsko učiteljište smjestilo u Pazin, imao bi kandidat

prilike, da se na državnom uzor-gospodarstvu i u ovoj grani gospodarstva osposobi.

Svršujem sa slavnim hrvatskim pjesnikom Iv. vit. Trnskim :

Zametni si, rode, pčele
Još će ti se milit vele,
Medom, voskom trud će vraćat,
Porez tvoj će pčele plaćat,
Znaj da pčela uči ljude,
Kako valja da se trude!

L. T—ić.



Zapisnik

glavne godišnje skupštine „Hrv. učitelj. društva za Istru ‚Narodna Prosvjeta‘ u Pazinu“ obdržavane dne 17. srpnja 1909. u Puli.

Izvješće tajnika (Frana Barbalića).

(Nastavak).

Slavna skupštino!

Dužnost mi je, da izvijestim o radu odbora, kome ste, cijenjene članice i članovi, povjerili na glavnoj skupštini obdržavanoj u Opatiji dne 18. i 19. srpnja 1908., da vodi poslove društva. Tokom godine imao je odbor pet sjednica, u kojima je raspravljao o zaključcima zadnje glavne skupštine, koji su podastrijeti bili kompetentim oblastima, te o tekućim društvenim poslovima, kojih je ove godine bilo mnogo i vrlo važnih. U koliko je odbor vršio svoje dužnosti, sudite Vi, članice i članovi, a mene evo, da Vas o stvarima obavijestim.

Na brzojavku odanosti poslanu Njegovom Veličanstvu caru i kralju Franju Josipu I. prigodom 60-godišnjice vladanja, otposlane sa glavne skupštine u Opatiji, primili smo zahvalu, što Vam ju priobćismo u 11. broju Narodne Prosvjete od prošle godine.

Već sam Vas na lanjskoj skupštini upozorio, e je odbor zaključio izdati spomen-knjigu »Zgodno štivo«, prigodom proslave 60-godišnjice vladanja Njegova Veličanstva cara i kralja Frana Josipa I. Knjiga je namijenjena puku, te je isti prvi kompetentan, da sudi, je li knjiga za nj ili nije. Kako ste i sami čuli, puk je rado čita, a to je znak, da je pisana, kako je trebalo da bude. Javne kritike o njoj niste čitali u našim novinama s jednostavnog razloga, jer mi reklame činili nismo, a oni, koji bi bili dužni, da ju bar objave, toga učinili nisu, a u drugu ruku, što ne će iz principa, da nam idu na ruku. O knjizi čitali smo kratke ali lijepe notice u »Pučkom Prijatelju« i »Omnibusu«.

Drugo će Vas o knjizi zanimati, kako smo ju rasprodali. Tiskalo se 4000 knjiga, za koje je trebalo platiti K 3413.02. Pošto nismo imali gotova

novca, otvorili smo kod Posujilnice u Pazinu tekući račun, te smo isplatili tiskaru. Rasprodali smo širom Istre 2532 knjiga, koje kad bi bile sve plaćene, ne bismo imali nikakva duga, jer 2532 knjige à 1 K 40 h. iznaša K 3544·80, a tisak nas koštao K 3413·02. Od 2532 rasposlane knjige, plaćeno ih je samo 1304 knjige t. j. K 1825·60 vani imamo jošte 1228 knjiga à K 1·04 t. j. K 2055·20.

C. kr. ministarstvo za bogoštovje i nastavu izjavilo je otpisom 16. junija 1908., br. 25958, da je pripravno nabaviti za školske knjižnice veći broj primjeraka »Zgodnog štiva«, koje se kani izdati i to za slučaj, da strukovnjaci pronađu spomenuto djelo prikladnim u ovu svrhu. Kako je ministarstvo zahtjevalo, poslali smo dva primjerka odmah iza kako bje tiskana knjiga, nu do danas nemamo nikakva riješenja. (Kasnije naručilo 280 knjiga. — Opaska urednika).

Najviše knjiga nabavile su općine Volosko 200, Veprinac 150. Najbolje prodavačice bile su naše kolegice, (Savica Zahija, Marija Hajdinger, Marija Trinajstić itd.). Odbor je u sjednici izrazio zahvalu predsjedniku za njegov trud, a to će mu i glavna skupština priznati, da je radio za narodnu i učiteljsku stvar. Platiti mu novcem ne možemo, jer ga niti nemamo, a za to nije ni radio, al mu za to od nas srdačna hvala.

Prvotno smo mislili, da ćemo udariti cijenu knjizi samo 1 K, nu kad uočismo račun tiskare, uvidjesmo, da to ne će biti moguće, te smo morali prodavati ju po K 1·40, jer drukčije ne bismo mogli izaći s troškovima, kad se uzme u obzir, da je i sâm tisak koštao mnogo, troškovi za razošiljanje su znatni, a moralo se i na to računati, da će nekoji knjige pridržati, a ne će novaca za nje poslati. Trošak opet naraste, ako se pomisli, da nekoji vrata knjige na trošak društva. Kad smo udarili cijenu knjizi, morali smo anticipatno postaviti u potrošak za knjigu i kamate na uzajmljeni novac za isplatu tiskare.

Glede siromaštva našega naroda u Istri činilo se nekojima, da je cijena previsoka, ali glede knjige same, glede slika, kojima je providena, glede zemljovidne karte Istre, glede korica, tiska, papira, formata i opsega knjiga je jeftina. Dalí smo ju tehničaru procijeniti i on joj udario minimalnu cijenu 2 K za tiskaru, a za trgovine veću. Radi ugleda našega velikoga društva nismo smjeli izdati pod svojom firmom knjižicu mala opsega i jednostrana sadržaja; htjeli smo, da knjiga bude trajne vrijednosti, a ne samo prosti spomen-spis. I »Zgodno štivo« i jest knjiga trajne vrijednosti.

Ne prikazuje nam suhoparno život Njegova Veličanstva, nego ga na zgodni način upliće u historijske činjenice ovo zadnjih 60 godina; da razjasni te činjenice, zagrabilo se i u svjetsku povijest, osobito za godinu 48., 59., 66.; da se razjasni odnošaj naše monarkije naprama njemačkim savezним državama i prestanak toga odnošaja, kakono i egzodus iz Apeninskog polu-

otoka, zasegnulo se dublje ali u kratko. U knjizi je na laki način prikazan i historijski razvoj naše države, a politički u ovo 60 godina. Radi hrvatskoga nacрта istarske povijesti pod naslovom »Kako je negda bilo u Istri« knjiga je neophodno potrebna i za učitelje, koji do sada nisu sustavnoga prikaza istarske povijesti nigdje u hrvatskoj književnosti naći mogli, a sad ga imaju u toliko, koliko im je uopće potrebno znati za školu i za se. U tom su štvu sabrani svi važniji momenti istarske povijesti, odnošaj naprama Hrvatskom kraljevstvu, feudalni sustav, ugnijezdivanje Mlečića u Istru, vlast patrijara sa Mlečanima, Mlečana sa Habzburgovcima, Uskoci i ratovi sa Mlecima, postanak grofije Pazin ili Istarske, vlast Devinskih grofova, kuge u Istri, Francuzi u Istri, propast Mletaka i Istra trajno pod Habzburgovcima.

U dvije glave je u kratko i lijepo iznesen naš narodni život u Istri: Dobrila, Baštiani, Vitezić, Spinčić, Mandić i Laginja. I slike dvaju blizanaca: braće Baštiana jesu po prvi put iznesene iz zaboravi na svjetlo (dali smo načiniti klišeje obiju).

Lakoća stila, lijep jezik, ganutljivi citati, sve to čini knjigu vrlo ugodnom; uzgajati i poučiti naš narod bila nam svrha, koju postavismo s ovom knjigom, a mirne duše možemo reći, da se je pisac toj svrsi lijepo odužio.

Radi lakšega pregleda razdijeljena je knjiga na 21 glavu, a po stranama ima posebne posebne podrobnije oznake sadržaja. Knjiga ima sa lijepim omotom i posvetom »Hrvatskomu narodu u Istri« 150 stranica velikoga formata. Ima 16 lijepih slika i zemljovid Istre.

Druga važna stvar, što ju je odbor imao izvršiti, bilo je, da se obrati na političko društvo za Slovence i Hrvate, e bi se kod pokrajinskih izbora, što su obavljani prošlog novembra, predložilo narodu i jednog učitelja za kandidata. Bili ste gotovo zadovoljni, kad ste čuli, da je kandidat za pokrajinski sabor naš vrli kolega August Rajčić, koji je također bio izabran u izvanjskim općinama kotara Pazin. Odbor nije mogao niti pomisliti na sposobniju osobu, pa se svi čvrsto nadamo, da će on znati časno vršiti dužnosti, što mu ih je povjerio narod, a stalni smo, da će on dobro zastupati također i interese škole i učitelja. Nije to bilo lako postići, jer je trebalo mnoge predsude i intrige prije svladati. Posebna hvala našem narodu u Pazinskom kotaru i časnom svećenstvu i našim prvacima u Pazinu, da smo postigli, što ste nam Vi cijenjene učiteljice i učitelji naložili.

Još jedno nenadano breme palo je na odbor. Koncem decembra 1908. javio nam bivši urednik »Narodne Prosvjete« g. Ernest Jelušić, da se zahvaljuje na časti urednika, jer da mu drugi poslovi onemogućuju urednikovanje našeg glasila. U ime društva izrekli smo kolegi Jelušiću Ernestu, na dotadašnjem trudu zahvalu i umolili ga za daljnju suradnju. Odbor ja sâm uzeo na se skrb za urednikovanje novine. Odbor odgovara za novinu i odgovoran je

za nju, kako i za svaki svoj čin Vama, kada ste sakupljeni na glavnoj skupštini. Između svoje sredine odabrao je odbor odgovornog urednika Bačića, a za suurednike Rajčića Aug. i Barbalića Fr. Od raznih nam strana javljaju da su s novinom zadovoljni, izlazi redovito, opsežnija je, življa i šarenija.

Materijalno stanje novine ne bi zlo bilo, premda je novina dvaput veća nego prije, kad bi gg. pretplatnici pretplatu redovito plaćali. Novinu prima: učitelja 249, svećenika 65, odvjetnika i odvjetn. kandidata 10, liječnika 3, škola 9, mjesnih školskih vlasti 10, općinskih činovnika 5, trgovaca 9, čitaona 18, privatnika 49, đaka 15, listova 33, ukupno 475 pretplatnika, i ako bi njih 400 platili po 5 K, primili bismo na godinu 2000 K, a svaki nas broj košta okruglo 160 K, svih dvanaest brojeva okruglo K 1920, dakle bi se tu moralo nekako izaći. Pretplatnika imade: Istra 390, Hrvatska 23, Slavonija 5, Ugarska 1, Bosna 9, Moravska 2, Češka 3, Dalmacija 8, Dolnja Austrija 6. Dužni smo tiskari od prošle god. 500 K, a utjerali smo nešto više od toliko. U ime odbora i same naše stvari ovdje opet apeliram na Vašu stalešku svijest, e biste se sjetili Vaših dužnosti kao članovi društva i kao pretplatnici, pa kad odbor uvidi, da se može na Vas osloniti, Vašom pomoći moći će se čudesa stvarati. Ako koji od Vas primi opomenu, e bi platio članarinu, nek se za to ne uvrijedi, jer Odbor mora da skrbi, da redovito plaća dugove. Ne radi tu nijedan odbornik za sebe, ni formalno, ni materijalno, već svi za učiteljsko ime, a što odbornici moraju, — jer ste im Vi to breme naložili, — dužni ste također i Vi kao učitelji, jer svi zajedno zidamo jednu zgradu.

U šest brojeva »Narodne Prosvjete«, što su dosada izašli, naći ćete u 4 broja imena onih, koji su što platili predplate za »Narodnu Prosvjetu«, u narednom broju doći će imena ostalih, nu to je sve malo. Da uzmognemo redovito plaćati tiskaru, trebalo bi, da svi plate bar polovicu pretplate već u siječnju mjesecu, a drugu polovicu u srpnju, pak bi nama i Vama lakše i ljepše bilo Nije ni odbor od željeza; olakotite mu breme bar time, da ga riješite skrbi za financijalno stanje društva i novine.

Ovoliko sam u ime odbora morao reći Vam u pogledu novine; mnogo Vam je poznato i iz novine same. Hvala svima, u ime odbora, koji su što perom doprinijeli, hvala i onima, koji su pretplatu namirili.

Iz naše novine doznaste, kako stoji stvar za sjedište učiteljišta u Kastvu. Mi smo učinili svoje, a dalnji rad o tom pitanju prepustismo Političkomu društvu za Hrvate i Slovence u Istri. Što je ono učinilo za taj naš najvažniji hrvatski srednji zavod u Istri, ne znamo, jer nam društvo nije ništa javilo, niti je dalo kakvu izjavu u novine u tom pogledu.

Od đaka učiteljišta primili smo dvije spomenice više manje jednakog sadržaja; druga je opsežnija. Prvu smo dali putem novine javnosti i savjetovali smo đake, naše buduće kolege, nek bez znanja svoga dobrog ravnatelja

i gg. profesora ništa ne čine, a kad smo na odborskoj sjednici u Divači dne 4. t. mj. čitali drugu spomenicu i dočuli, da će đaci listom istupiti iz učiteljišta, ako se ga ne prenese na shodnije mjesto, zaključili smo jednoglasno savjetovati đake, da ne zapuštaju učiteljišta, jer bi to bilo od nedoglednih posljedica za nje i za naše škole, koje trebaju mnogo, mnogo učitelja.

Naše je društvo dalo na glavnim skupštinama i putem novine svoj savjet glede sjedišta učiteljišta, umolilo Političko društvo, neka uznastoji, da se taj zavod smjesti u shodnije mjesto, uz drugu koju srednju školu, dali smo do znanja te naše želje i poduprte savjete c. kr. vladi, pa prepuštamo narodu, da kroz političko društvo, dogovorno s vladom uz savjet prof. zbora učiteljišta i našega društva nađe shodno sjedište za hrvatsko učiteljište za Istru.

I ove nam je godine društvo lijepo napredovalo. Ima nas svih 200, dakle za 31 člana više, negoli lani. U jednom od budućih brojeva »Narodne Prosvjete« tiskat ćemo imena naših članova. Svi novi članovi bili su tiskani u novinama, pa ih ovdje ne nabrajam. Po kotarima bilo bi nas:

Članovi:	pravi;	podupirajući;	začasni;
Pazin . . .	43	4	1
Pula . . .	26	—	—
Poreč . . .	10	1	—
Kopar . . .	17	2	—
Volosko . .	48	3	1
Krk . . .	24	—	—
Lošinj . . .	18	2	—

Moramo, da se sjetimo i članova, koji zamijeniše ovaj svijet sa boljim, a to su: učitelj Vinko Rubeša, nadučitelj Nežić, učiteljica Franjka Trejbal i podupirajući član umirovljeni župnik Petar Pikulić. Svima: Pokoj vječni!

Inicijativom našega društva bilo je držano u više kotara Istre risarski tečajevi; ove smo godine namislili učiniti nešto nova, a to, kako Vam jur poznato »gimnastički tečaj« u Medulinu. Otići ćemo preksutra tamo. Nadamo se, da vrijeme i novac, što ga učitelji tamo potroše ne će biti uzalud bačen, već da će od toga imati naše školstvo korist.

Tako Vam eto u kratko napisah odborov rad, o čemu rasudite Vi. Želimo svi, da nas u buduće bude uvijek više, ljudi i učitelja, da budemo mogli pokazati nekojim kojekakovićima, koji nas po novinama blate i grde, ili naš rad ignoriraju, svima da pokažemo, da nam društvo ne opstoji samo za to, da svake godine samo biramo društveni odbor, već da hoćemo raditi u društvu i narodu.

(Nastavit će se).



Književne obavijesti.

Mladi Istranin,

list za mladi svijet, izlazi u Opatiji uređuje ga Viktor Car Emin, učitelj i književnik.

Sadržaj dvostrukog broja 8 i 9:

»K stogodišnjici rođenja Ljudev. Gaja«, spjevao R. Katalinić Jeretov — »Još Hrvatska ni propala«, crtica o postanku te Gajeve pjesme, sa slikom Gajevom. — »Svečarima Rikardu Kataliniću Jeretovu i Josipu Milakoviću«, spjevao Crnko. — »Dobra djeca« od Erminije Feranda. — »Estrup, smioni lovac« (sa slikom). — »Pismo po njem. Bartulica«. — »Majka Napoleona Velikoga«. — »Mala maca«, norveška priča od Zlatice Belohlavek Korač. — »Još se sjećam...« i »Vraćaju se...« iz zbirke R. Katalinića Jeretova. »Mrtvoj majci« (sa slikom pjesnika). — »Ibis sveti i soko sivi« (sa dvije slike). — »Čulon«, priča za malenu djecu, po Hoffmannu-Perzault-u. — »Pastirova pjesma«, spjevao Crnko. — »Knjiga mati« od dr. Jurja Turića. — »Mala Slavka«, (sa dvije slike), po češkom. — »Iz moje torbice« od Tončića. — Slike bez riječi. — Zagonetke itd. — Pročitismo od početka do kraja: Sve je lijepo, vrlo lijepo. Naručite, čitajte, pak ćete vidjeti. Vi, koji imate para, preplatite ubogare na Mladog Istranina!

Istarski žepni koledar »Jorgovan«.

Nakladom Narodne tiskare Laginja i dr. u Puli izašao je »Istarski žepni koledar Jorgovan« za učeću mladež i odrasle. Izim običnih koledarskih bilježaka sadržaje »Jorgovan« opširno rodoslovje naše vladajuće kuće, za svaki mjesec prazan listić za bilješke primitaka i izdataka, ljestvice za biljege, poštanski cijeničnik, mjere, utezi i novac u našoj monarkiji (sa slikama), jedamputjedan I. i II. dio, kamatna skrižaljka

uz 4, 5 i 6 po sto. Drugi dio zabavno-poučno štivo sadržaje: »Mučenici Istri« (pjesma). — »Šetnja po Puli« (opis znamenitijih spomenika i javnih zgrada u Puli sa 16 slika). — »Na Učki« (pjesma). — »Što je rat« (crtica). — »Čedu« (pjesma). — »Zmija« (crtica). — »Ladjici« (pjesma). — »Morá« (pričica). — »Mudre rečenice«. — »Ivica i Draga i njihov zeko« (pjesma). — »Odvažni Janko«, (pripovjetka). — »Lasti« (pjesma). — »Iskrice« (u stiho-vima). — »Bjegunac« (pripovjetka). — »Pjevanka« (nekoliko najobljubljenijih hrvatskih pjesama, koje se rado pjevaju); u trećem dijelu sadržaje: zagonetke, rebuse i pošalice i napokon svakovrsne skrižaljke za školske bilješke, vrlo praktične za učitelje i učenike.

»Jorgovan« je jedini hrvatski istarski koledar, bez kojega ne bi smio biti ni jedan Hrvat. Uvezan je u cijelo platno, a u formatu takovom, da ga se može nositi u džepu i uvijek imati uza se. Cijena je 50 para, a tko naruči više od 10 komada, dobije ga po 45 para komad franko, a knjižare imaju znatan popust. Naručuje se u tiskari Laginja i drug. u Puli. — Mi toplo preporučamo svakomu ovaj lijepi koledar.

Lične i školske vijesti.

Kotar Pula.

Za Krnicu imenovan je privr. učitelj gosp. Ante Smoković, dosadašnji Družbin učitelj u Sv. Vincentu.

U Sv. Vincentu preuzeo je školu opet gosp. Josip Svjetličić.

Iz Krnice otišla je gđica Žorica Franki na školu u Opatiji.

U Štokovcima službuje sada gospodin Čiković, koji bje dosada u Puli.

U Pulu je došla gđica Šoštarko kao

učiteljica, a Družba otpustila gospodina Heiligsteina.

Kotarski školski nadzornik u Puli prof. Larcher Ivan imenovan je ravnateljem c. kr. talijanske učiteljske škole u Kopru.

Kotar Kopar.

Iz **Kopra** se je preselio slovenski odio one c. kr. učiteljske škole u Goricu kao posebno slovensko učiteljište. No sada će biti koparskoj gospodi lakše, ali će bogme i braći Slovencima mnogo ljepše u »soln-čnoj« Gorici.

U **Humu** je gosp. Andrija Jakac imenovan definitivnim učiteljem.

U **Lanišće** je došla nova učiteljica i to gđica Delpin, a u **Buzet** je došla iz Roča gđica Dragica Havel.

U **Brestu** je učitelj gosp. Kos, a bivši učitelj gosp. Zlatić Josip imenovan je definitivnim za Poljica.

Nova škola u **Vrhu** kod Buzeta ima se svaki dan otvoriti; zgrada je gotova. Škoda da je u njoj samo jedna školska soba, jer će se radi velikog broja djece morati prirediti i druga.

Kotar Volosko.

Početkom ove škol. godine otvorila se na Voloskom hrv. realna gimnazija. Upi-salo se u prvi razred 35 đaka.

Ravnateljem toga novoga našeg zavoda imenovan je prof. Ivan Rabar, koji je do-sada kao gimnaz. upravitelj službovao u Hrvatskoj.

Kotar Poreč.

U **Fabce**, Sv. Ivan od Šterne došao nam novi učitelj g. Ujčić Ante iz Jušića.

U **Zrenju** počeo je službovati na druž-binoj školi učitelj Petar Fakin.

Kotar Pazin.

Sv. Petar u Šumi.

(Dopis).

Dne 22. IX. o. g. blagoslovismo sve-čano i otvorismo pučkoj prosvjeti novi hram — novu školsku zgradu, koja je jedne od najljepših u Istri.

Prisustvovalo najprije svečanoj sv. misi: poslije evanđelja progovori mjesni župnik velč. g. L. Sloković mnogobrojnom puku i školskoj mladeži o koristi škole i dobrog uzgoja, te o dužnostima roditelja, koji su dužni pošiljati svoju djecu u školu, istakne također kako škola i crkva moraju složno raditi, da se uzmogne postignuti uzgojna svrha škole.

Iza sv. mise krenusmo u ophodu pjevujući Marijine pjesme do predvorja nove školske zgrade, gdje je nakon obavljenog blagoslova upravio krasno prigodno slovo puku, učiteljstvu i škol. mladeži c. kr. kot. škol. nadzornik g. Iv. Bunc. Zatim propovori namjesnički savjetnik i c. kr. kot. poglavar iz Pazina, gosp. Ivo Šorli; ganut od zadovoljstva, što vidi napokon njegovim brižljivim poticanjem podignut ovaj divni prosvjetni hram, zahvali pris. tnom opć. načelniku g. Venc. Križmaniću, koji se zauzimao za gradnju škole. Lijepo se zahvali i nazočnom općinskom zastupstvu i puku i očitova svoje veliko veselje, što nijesu s. protstavljali zapriječá, da se ispuni vruća njegova želja. Po tom odosmo u škol. dvoranu, koja se dupkom napuni školskom djecom (bilo ih oko 300) i ostalim gostovima; mnogo naroda moradijaše ostate vani, jer toliki ne mogahu unutra.

Nadučitelj pozdravi u ime učiteljstva, u ime roditelja i škol. djece goriimenovane školske predstavnike, zahvali im se na trudu za novo sagrađenu školsku zgradu, koja je toli potrebita bila i reče zgodno slovo roditeljima i djeci. Otpjevala se zatim Čarevka i nakon trokratnog poklika »živio« na premilostivoga našeg vladara svrší se ova lijepa svečanost.

Nova zgrada duga je 27 m a široka 9 m. Ima tri prostrane dvorane: svaka je duga 10 m, široka 7 m, a visoka 4 m. U zgradi je također krasan stan za nadučitelja i soba za upraviteljstvo. U dosadašnjeg upravitelja P. Bolonića namještene su početkom ove školske god. dvije nove učiteljske osobe: gđica Ana Česčut kao def.

učiteljica i g. Jakov Brdar kao privremeni podučitelj.

Stara školska zgrada preuređena je za dva učiteljska stana; u njoj je još jedna soba za četvrti razred, koji će se morati, obzirom na veliki broj djece, otvoriti još tekuće škol. godine.

Nove škole.

U Drenju na Labinjštini otvorila se početkom o. škol. god. pučka škola. Imenovana je učiteljicom gđica Marija Višković, rodnom iz Labina.

Grdoselo dobilo je također javnu pučku školu. Do sada bila je tamo samo pomoćna škola i potčavao je župnik g. Šime Frulić, sada je tamo nova školska zgrada. Za učitelja je imenovan gosp. Ante Ujčić rodnom iz St. Pazina.

U Zareču blizu Pazina otvorena je također nova škola u kapelanskom stanu. Učiteljem je imenovan g. Runko Ivan, no do skora će se premjestiti u Boljun, a iz Boljuna dolazi g. Medvedić Ivan u Zareč.

Iz Keršana preselila se učiteljica gđica. Jelka Skrbec na školu u **Medulin**, dočim u Keršan ne dolazi učiteljica, jer nema stana.

Za Žminj je imenovan def. kao podučitelj gosp. Flego Ante, dosada učitelj u Rovinjskom selu.

U Rovinjsko selo došao je g. Vivoda Ivan-Marija.

Za Trviž imenovan je def. učiteljem g. Božo Pikot.

U Pazin je (iz Kastva) namještena kao podučiteljica gđica Milka Mogorović.

U Pazinu su hrv. školu podigli na četverorazrednicu; mjesta su ovako sistimizovana: Nadučitelj I. reda, učiteljica II. reda, učitelj III. reda i podučiteljica.

Pošto je mnogo djece, dodijeljene su školi privremeno još dvije učiteljske sile, a doskora bit će i treća.

Redovita glavna skupština Đačkog pripomoćnog društva u Pazinu,

održavana dne 23. rujna 1909. u dvorani Narodnog Doma u Pazinu za upravnu

godinu 1907./8. i 1908./9. sa slijedećim dnevnim redom:

I. Govor predsjednikov.

II. Izvještaj odbor za 1907./8.

III. » » » 1908./9.

IV. Pitanje konvikta.

Predsjednik Dr. Dinko Trinajstić, narodni zastupnik i odvjetnik u Pazinu, otvara skupštinu. Iz njegova govora vadimo: Društvo ima 4305 članova; prisutno ih je koje osobno, koje po punomoći 4265; prisutna je snaga naša iz cijele Istre, naš cvijet, i kmetovi i građani, svjetovna i duhovna inteligencija, prisutni su i zastupnici. Za upravnu godinu nije bilo skupštine, no štampano bijaše redovito izvješće. Prima se na znanje odborov rad i zaključuje raspravu o toj točki. Za upravnu godinu 1908./9. čita tajnik prof. N. Žic svoj izvještaj, iz koga izvještujemo ovo: Potporu je uživao 101 učenik u iznosu od 10294.98 K. Kroz prvi decenij što društvo opstoji, izdalo je za učenike ukupno 151 tisuću 348 K. Zatim čita blagajnik prof. Novljan svoje blagajničko izvješće, na što dođe na red IV. točka dnevnog reda, naime na pitanje konvikta.

Predsjednik veli, da je skupštinarima poznata odborova osnova o konviktu iz štampanoga izvješća, pak se ne će čitati. No naši čitatelji možda ne znadu svi prijedloge odbora, pak ćemo ih iznijeti u koliko se tiče konvikta.

U odboru Đačkog pripomoćnog društva jesu:

Dr. Dinko Trinajstić, predsjednik, Ante Kalac, prošt-dekan podpredsjednik, Novljan Fran, prof., blagajnik, profesori Fran Frankola i Niko Žic tajnici, a kao odbornici su Grašić Josip, župnik, Dr. Kurelić Šime i Matija Cucančić, poslovođa posujilnice.

Ova gospoda predložiše glavnoj skupštini, da odobri donje prijedloge, ili »da zabode prvu lopatu na grob naše gimnazije«. Prijedlog u koliko se konvikta tiče, jest: Ovlaštuje se odbor, da sa presvj. g.

biskupom Dr. Ant. Mahnićem i preuzv. g. biskupom Dr. Fr. Naglom sklopi ugovor o osnovanju »Đačkog pitomišta Dobrila-Feretić u Pazinu« u smislu osnove navedene u tiskanom izvještaju. U toj osnovi jest pako rečeno: Kućni uzgoj u zavodu mora da bude osnovan na načelima i propisima kršćansko-katoličke crkve i oplemenjenja hrvatskog. odnosno slov. narodnog čuvstva pitomaca . . . Službeni općevni jezik u zavodu (konviktu) bit će hrvatski. Vodstvo i upravu zavoda i uzgoj povjerava se posebnim ugovorom . . . društvu časnih Salezijanaca uz dužnost, da sva odnosna mjesta povjeri svojim članovima, koji znadu hrvatski ili slov. jezik, te koji po mogućnosti pripadaju kojoj slavenskoj narodnosti.

Pošto red Salezijanaca ima svoje sijelo u Turinu, u Italiji, i pošto da jesu Salezijanci Talijani, nekoji naši su se pismeno izjavili proti prijedlogu odbora i na glavnoj skupštini govorili proti s tog gledišta i sa ekonomskog, te preporučali samo mali konvikt za manji broj učenika. To su gg. Dr. Pošćić, Dr. Janežić, Dr. Brnčić, Dr. Zuccon i Dr. Grgurina. Za konvikt sa Salezijancima govorili su Dr. Gržinić, profes. Zgrablić, župnik Zvaček, zastupnik Kirac i Dr. Laginja. Evo što je Dr. Laginja govorio:

Govorili smo dosta, premda je bilo štampano i Izvješće i Osvrt. On je za konvikt sa Salezijancima. Tumači zašto osvrćući se na izrečene prigovore, govori naime samo onima, koji su proti. Ne vidi pogibelji za odgoj mladeži u konviktu sa Salezijancima što su Talijani. Njihov zadatak nije širiti talijansku politiku, nego odgajati u prvom redu zapuštenu mladež. Iz povjesti je poznato, da su nam pravi Talijani manje pogibeljni nego naši koji su u polutama. Pamtim, da Isusovci nijesu potalijančili Kastva, a ne zaboravimo, da je baš Talijan biskup u 18. vijeku u Istri branio glagolicu. (Zuccon: Fuimus Troes) Et erimus što znači: (Z.: Bijasmo

Trojanci t. j. junaci!) I bit ćemo. U konviktu će vladati hrv. jezik, ali što je još više, bit će Salezijanci našega slav. roda, kad još nemamo naših hrvatskih. Kad nas držite svojim vodama, slijedite nas, premda ne velim da i mi ne možemo pogriješiti. Većina je za konvikt i Salezijance, narod to hoće i svećenici. Prokletstvo će na nas pasti, ako dozvolimo, da mladost ide po zlu. I iz konvikta će izlaziti dobri i zli, a ovo mora biti iznimka, a ono pravilo. To je dobar odgoj. Salezijanci su prvi majstori i gospodarstvenom i uzgojnom vodstvu. Djeca su u školi preopterećena, a Salezijanci daju mladeži dosta zgođe za zabavu i odmor. Neka dakle oni dađu našoj mladeži zdravlje i odgoj, to je njihova dužnost i zadaća. Hoćemo da mladež bude bolja, a što se tiče narodnoga čuvstva mladeži, to im mora dati škola. Okrenite dakle batinu pa recite: Mi smo uvjereni, da crni hoće da mladež bude bolja, ali za narodni odgoj mladeži pitat ćemo za račun profesore. To je njihova dužnost. Tim ne mislim reći, da oni te svoje dužnosti do sada nijesu činili, pače s te strane nema pogibelji. Gradit će se konvikt s Dr. Mahnićem, a njega se ne trebamo bojati. Ta on je nama u crkvi po cijeloj krčkoj biskupiji očuvao naš jezik. Oprostimo mu, što nas je kadgod udario batin m. Tomu čovjeku valja da se mi nice poklonimo i šaljemo mu srdačne pozdrave. 140.000 K, što ih je od svojih prešasnika primio za malu gimnaziju u malom Krku, hoće da upotrebi ovdje u Pazinu za konvikt. Moramo mu biti zahvalni. Kažu, da je vladin čovjek, a kad tamo nitko nema od nas srca u mnogom slučaju ustati protiv vlade kao on. Nema još kod nas u Istri načelne protivnosti, te razlike kod nas nijesu još razvite. Možda će i kod nas do toga naskoro doći; ali učimo se od drugih: budimo kršćani i obzirni jedan prema drugome. Pozivam Vas da se kao braća danas rastanemo. Pravo kršćanstvo sastoji se i u tome, da mladež

ne smije prije vremena vršiti službe čovjeka: Upućujmo mladež daleko od Bakha i Venere. Sabirite i dajte Društvu novac i dajte i za one, koji idu u konvikt, i za one, koji ne idu. Roditelji će odlučiti, kamo da pošalju svoju djecu, u konvikt ili u grad. — Recimo odboru: Ti nas u svakom pogledu zadovoljavaš i mi prihvaćamo pod zakletvom narodnoga prokletstva tvoje predloge. — Dakako, da je skupština prihvatila prijedloge odborove s velikom većinom.

Prosvjede proti konvikta sa Salezijancima poslali iz Vrbnika društvo »Frankopan« i Radničko društvo iz Vrbnika i općina Baška, koji po izjavi predsjednika dr. Trinajstića nisu nikad ni novčića dali ovome društvu. Prosvjed je poslala i općina Kastav; savjetnik općine Kastav, narodni zastupnik Vjekoslav Spinčić glasovao je za odborove prijedloge, dakle za konvikt sa Salezijancima.



Obavijest.

Dne 15. i slijedećih dana mjeseca novembra tek. god. obdržavat će se pred c. kr. ispitnim povjerenstvom u Kastvu ispiti osposobljenja za pučke i građanske škole. Kandidati (kandidatinje), koji žele biti pripušteni k tim ispitima, neka svoje redovito biljegovane molbenice uredovnim putem uprave na svoje c. kr. kotarsko školsko vijeće, koje će ih najkasnije do 8. novembra otposlati potpisanom ravnateljstvu.

Toj molbi treba da prema ustanovi točke I., članka II. propisa o ispitima osposobljenja prilože:

a) opis života i obrazovanja svoga, u kojem treba da istaknu književna sredstva, kojima su se služili pripravlajući se za ispit;

b) svjedodžbu zrelosti, polučenu u kojoj c. kr. učiteljskoj školi;

c) dokaz, da su najmanje dvije godine (u Dalmaciji tri) učiteljevali u kojoj javnoj ili privatnoj školi s pravom javnosti.

Želi li se tko od kandidata podvrći ispitu, da može u pučkim ili građanskim školama s nastavnim jezikom hrvatskim poučavati također njemački ili talijanski jezik kao nastavni predmet, neka to izrično spomene u svojoj molbi.

Ravnateljstvo c. kr. ispitnoga povjerenstva obavijestit će u pravo vrijeme svakoga od prijavljenih kandidata, da li se pripušta k ispitu ili ne.

Ravnateljstvo c. kr. ispitnoga povjerenstva za pučke i građ. škole.

Fran Franković
ravnatelj.

Na uvaženje!
Upravo je izašao
ISTARSKI DŽEPNI KOLEDAR
„JORGOVAN“
za god. 1909-10.

Sadržaj mu je: 1) Godina 1910. 2) Rodoslovje naše
vladarske kuće. 3) Koledarij od rujna
1909. naprijed. 4) Mjesečne mijene.
5) Cijenik biljegovine. 6) Poštanski cijenik. 7) Kamatna skri-
zaljka. 8) Mjere i novci. 9) Računica. 10) Zabavni i poučni
dio: Mučenici Istre, pjesma. Šetnja po Puli i okolici (sa 16
slika). Na Učki, pjesma. Što je rat, ertica. Čedru, pjesma. Zmija,
ertica. Ladjici, pjesma. Mora, ertica. Mudre rečenice. Dragica i
Ivo i njihov zeko, pjesma. Odvažni Janko, pripovjest. Lasti,
pjesma. Iskrice. BjeGUNACA priča. 11) Pjevanka. 12) Smješice.
13) Zagonetke i rebusi. 14) Učiteljski i djački katalog. 15)
Oglasi. 16) Bilježnica.

Obstize 240 stranica i a uvezan je u cijelo platno.

CIJENA MU JE do 5 komada 50 p.
Naruči li se više od
5 komada dajemo ga u komisiju po
45 para komad. Odašilje se franko.

Naručbe upravljaju se na
Narodnu tiskaru i knjigovežnicu Laginja i dr.

Pula (Istra) ulica Giulia broj 1.

UTEMELJENA

ODINE 1834.

o TELEFONA BROJ 38. o

POST. DEKA BROJ 60.797.

== Papirnica. ==

Cvornica pečata.

NARODNA TISKARA
- I KNJIGOVEŽNICA -

LAGINJA I DRUG.

ULICA GIULIA, 1. = PULA = ULICA GIULIA, 1.

Preporuča sl. učiteljstvu sljedeće
- navedene školske tiskalice: -

Alfabetički popis. - Glavni imenik.
Inventar. - Iskaz izostataka.
Iskaz o okolnosti učenika.
Iskaz djece o obvezatnosti po-
laska škole. - Ispitna svjedodžba.
Kronika. — Matica.
Namira vrhu učiteljske plaće.
Odlaznica. - Otpusnica.
Opravilni zapisnik.
Popis knjižnice. - Razrednica.
Svjedodžba polaznica. - Školske
obavijesti. - Tjednik.



Naručbeni koledar za g. 1909.

popisom svih školskih, općinskih, crkve-
nih, posujftačkih i sudbenopravnih
tiskanica, kao i popisom svakovrsnih
pisarničkih potrepština.

Šaljemo na zahtjev franko i badava.